

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zdravotně sociální fakulta

**ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE – MONITORING
INFORMOVANOSTI VE VEŘEJNOSTI**

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

Mgr. Jana Stejskalová, Ph.D.

Autor:

Kolínová Eliška

Datum odevzdání: 7. 5. 2010

Abstract

Convention on the Rights of a Child came into being on November 20, 1989, when it was adopted by the General Assembly of the United Nations Organisation (UNO). It became to be legally valid on September 2, 1990. On September 30, 1990 the world summit for children in New York took place and on this occasion, the then Czech and Slovak Federative Republic joined this Convention on the Rights of a Child. This international document in our country came into legal effect on Febr. 6, 1991. The children's rights committee of UNO criticises the Czech Republic, that it informs insufficiently of the Convention on the Rights of a Child and for this reason the society does not know what rights this document contains. The target of the bachelor thesis is to find out if the Czech society is really insufficiently informed and if the pedagogues in the elementary school really inform their pupils on their rights sufficiently. The selected methodology was the questionnaire examination which was performed in the form of a questionnaire. 2 types of questionnaires were created, one of them for finding out to what extent the public is informed and the other one for pedagogues. The respondents of 2 towns were selected – Blatná and Strakonice, to be able to verify the hypothesis if the citizens of a larger town (Strakonice) are more informed than the citizens of a smaller town (Blatná). To establish if the pedagogues inform, the pedagogues of the Elementary School of Jan Amos Komenský in Blatná were addressed. I think the postulated targets of the thesis were met. The research confirmed all the hypotheses. The public is insufficiently informed. The extent of knowledge is lower in a small town than in a larger town. The pedagogues inform insufficiently the pupils about the Convention on the Rights of a Child. The recommendation following from this thesis is that the state should start to inform more the wide public. For this purpose the public education should be carried out by means of leaflets, talks of parents with their children, television spots and firsts of all the instructions of the rights of children, following from Convention on the Rights of a Child shall be involved obligatory into the teaching in elementary school.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Zdravotně sociální fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích 7. 5. 2010

.....
Eliška Kolínová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce paní Mgr. Janě Stejskalové, Ph.D. za obětavou pomoc a podporu při zpracování celé práce. Také děkuji pedagogům Základní školy J. A. Komenského v Blatné a všem respondentům za jejich ochotu při vyplnění dotazníků.

Obsah

Úvod.....	7
1 Současný stav	8
1.1 Vymezení pojmů	8
1.1.1 Definice dítěte.....	8
1.1.2 Definice veřejnosti.....	8
1.1.3 Definice Úmluvy o právech dítěte	8
1.1.4 Definice informovanosti	9
1.2 Dokumenty předcházející Úmluvě o právech dítěte	9
1.2.1 Ženevská deklarace práv dítěte.....	9
1.2.2 Deklarace práv dítěte	9
1.2.3 Mezinárodní pakt o občanských a politických právech.....	10
1.2.4 Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech	10
1.3 Úmluva o právech dítěte	11
1.3.1 Vznik Úmluvy o právech dítěte	11
1.3.2 Přijetí Úmluvy o právech dítěte Českou republikou.....	12
1.3.3 Obsah Úmluvy o právech dítěte.....	13
1.4 Hodnocení implementace Úmluvy o právech dítěte	22
1.4.1 Výbor OSN pro práva dítěte	22
1.4.2 Hodnocení I. periodické zprávy	23
1.4.3 Hodnocení II. periodické zprávy	24
1.4.4 Hodnocení III. a IV. periodické zprávy	25
2 Cíl práce a hypotézy	27
2.1 Cíl práce	27
2.2 Hypotézy	27
3 Metodika.....	28
3.1 Použitá metoda	28
3.2 Charakteristika výzkumného souboru.....	29

4	Výsledky	30
4.1	Výzkum – veřejnost	30
4.1.1	Identifikační údaje	30
4.1.2	Otázky týkající se zkoumané problematiky	31
4.2	Výzkum – pedagogové.....	49
4.2.1	Identifikační údaje	49
4.2.2	Otázky týkající se zkoumané problematiky	50
5	Diskuze	60
6	Závěr	64
7	Seznam použitých zdrojů	66
8	Klíčová slova	69
9	Přílohy	70

Úvod

Svoji bakalářskou práci s názvem „Úmluva o právech dítěte - monitoring informovanosti ve veřejnosti“ jsem si vybrala, protože se týká všech lidí ve společnosti, každý přece byl dítětem a všichni vědí, jak jsou děti zranitelné a že potřebují chránit.

V České republice však všeobecné povědomí o Úmluvě o právech dítěte není rozšířené. V občanech přežívají staré pořádky, že děti mají oddaně poslouchat své rodiče a všechny dospělé na slovo, neprojevat samostatné myšlení a České republice se neustále vytýká, tolerance fyzických trestů, že není schopna zakázat rodičům, aby své děti trestali.

Také postoj naší politické scény k dětem je velice vyhrazený. Skoro žádná strana se nezajímá o problematiku dětských práv, zajímají se jen o voliče. Znamená to tedy, že dítě nevolí, tudíž není pro politiky nikterak atraktivní, nemusí se jim nijak snažit zalíbit.

Výbor OSN pro práva dítěte vydává své závěry a doporučení, týkající se dodržování Úmluvy o právech dítěte. Výbor kritizuje zejména nedostatky dodržování práv dětí u nás z obecného hlediska systému a politiky péče o děti a rodinu. Výbor poukázal na nedostatečnou podporu povědomí o právech obsažených v zásadách a ustanoveních Úmluvy, je znepokojen tím, že politici, všechny profesní skupiny pracující s dětmi i pro děti, rodiče a veřejnost obecně nemají dostatečné povědomí o Úmluvě a o přístupu založeném na právech, který je v ní zakotven. Výbor doporučil, aby stát posílil snahy o zvýšení tohoto povědomí a aby zajistil systematickou výchovu a vzdělávání o právech, zásadách a ustanoveních Úmluvy, a to i pro odborné pracovníky pracujícími s dětmi a pro děti a pro odborné školy.

Úmluva o právech dítěte má zajišťovat, aby se s dětmi zacházelo rovnoprávně. Děti vědí, že nemají jen povinnosti, ale i práva, která jsou nedotknutelná. Děti se o Úmluvě o právech dítěte dozvídají mimo jiné ve škole od svých učitelů. Kolikrát i je to jediná cesta, kdy se o Úmluvě o právech dítěte mají možnost dozvědět. Prostřednictvím své práce chci zjistit, jestli stát zvýšil povědomí o Úmluvě a jestli učitelé informují své žáky o jejich právech.

1 Současný stav

1.1 Vymezení pojmů

1.1.1 Definice dítěte

Pro účely Úmluvy o právech dítěte se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve. (25)

V České republice zletilost definuje zákon číslo 40/1964 Sb., občanský zákoník, konkrétně § 8 odstavec 2. : „Zletilosti se nabývá dovršením osmnáctého roku. Před dosažením tohoto věku se zletilosti nabývá jen uzavřením manželství. Takto nabytá zletilost se neztrácí ani zánikem manželství ani prohlášením manželství za neplatné.“ (16)

1.1.2 Definice veřejnosti

Veřejnost lze definovat jako oblast života, která je odlišná od soukromé, tak od státní sféry. Veřejnost umožňuje vytvářet veřejné mínění, které plní určité funkce vůči státu. Historicky vzniká od 17. až 18. století. Veřejnost občanská je sociálně – historický pojem označující organizační princip politické a literární komunikace vzdělaného publika v klasické měšťanské společnosti (salony, kluby, kavárny, noviny, časopisy, knihy a divadla). Odrazem liberálního pojetí veřejnosti jsou základní svobody názoru, tisku a shromažďování. Role veřejnosti je zdůrazňována s vědomím toho, že sám jedinec by byl vůči dobře organizovanému státu a odborníkům v jeho službách bezmocný. (10)

1.1.3 Definice Úmluvy o právech dítěte

Podstatou Úmluvy o právech dítěte je specifikace práv dětí a ochrana milionů z nich, kteří žijí v těžkých životních podmínkách. Je považována za nejprogresivnější podrobnou úmluvu o lidských právech, která kdy byla přijata, a protože určuje legální a morální bázi ke zlepšení života všech dětí, je někdy oprávněně nazývána „Magna charta“ dětí. Tato konvence představuje mezinárodní standard, pevné měřítko, podle něhož lze soustavně hodnotit úroveň a postavení národů. (26, 29)

Je to mezinárodní právní dokument, jenž kodifikuje práva dítěte formou smlouvy. Pro státy, které ji ratifikovaly, je Úmluva o právech dítěte závazná. Úmluva byla jednomyslně přijata 20. listopadu 1989 Valným shromážděním OSN (Organizace spojených národů). V platnost vstoupila 2. září 1990. (19)

1.1.4 Definice informovanosti

Informovaností se rozumí množství informací, kterými jedinec či určitá skupina disponují a které mohou aktivně šířit. Informovanost je úzce vázaná na pojem kompetence. Je objektivně charakterizována dostupností informací, jejich pravdivostí, uplatněním a podobně, subjektivně vzdělaností, intelektuálními i mentálními předpoklady jedince. Reálná informovanost nemusí být v souladu s pocitem informovanosti u jedince či skupiny. Náplň informovanosti nemusí obsahovat jen pravdivé informace, ale může zahrnovat i různé zkreslené údaje, hypotézy, neadekvátní představy. Ovšem v užším slova smyslu se za informovanost pokládá jen suma prověřených skutečností odpovídajících informací. Za informovaného jedince se považuje člověk, který disponuje právě tímto druhem informací, respektive má přístup k jejich zdrojům. (27)

1.2 Dokumenty předcházející Úmluvě o právech dítěte

1.2.1 Ženevská deklarace práv dítěte

První smlouvy v oblasti práv dítěte s mezinárodní platností se týkaly potlačení obchodu s děvčaty z roku 1910 a se ženami a dětmi z roku 1921. Prvním uceleným dokumentem však byla až *Ženevská deklarace práv dítěte* z roku 1924, přijatá Ligou národů. V pěti bodech upravovala základní práva dítěte - zajištění jeho normálního tělesného a duševního rozvoje a využití všech jeho kapacit. Vytýčila cíl, kterým bylo dát dětem, to nejlepší, aby mohly být zabezpečeny základní potřeby dítěte. (5, 13, 18)

1.2.2 Deklarace práv dítěte

Po 2. světové válce (1939 – 1945) byla Liga národů nahrazena Organizací spojených národů (OSN). Tato nová organizace vyhlásila v roce 1948 Všeobecnou deklaraci lidských práv a 20. listopadu 1959 *Deklarace práv dítěte*, nazývanou také

jako *Chartou práv dítěte*, která navazovala a rozšiřovala Ženevskou deklaraci práv dítěte z roku 1924. Tento dokument nemohl zajistit plnění jejich principů, protože deklarace nemají právní závaznost. Vycházela z předpokladu, že tělesná a duševní nezralost dítěte, ale i neschopnost vést nezávislý život, vyžaduje zvláštní záruky, péči a právní ochranu. Stanovila rovnost bez jakéhokoliv rozdílu, právo na jméno a státní příslušnost, na sociální zabezpečení a pomoc a ochranu před všemi formami zanedbávání, krutosti a vykořisťování. Deklarace obsahovala principy jako je přihlídnutí k zájmu dítěte, stanovila cíle výchovy a také vyzdvihovala potřebu porozumění a lásky pro rozvoj dítěte. (5, 13, 18)

1.2.3 Mezinárodní pakt o občanských a politických právech

Dne 19. prosince 1966 byl připraven k podpisu *Mezinárodní pakt o občanských a politických právech*. Ten pokračoval ve směru vytýčeném Všeobecnou deklarací lidských práv, avšak s tím rozdílem, že byl od všech předešlých deklarací pro smluvní strany závazným. Kromě stejného významu a postavení rodiny ve společnosti však tento dokument stanovil právo dítěte „na takovou ochranu, která mu přísluší s ohledem na jeho postavení nezletilce ze strany rodiny, společnosti a státu“, a to bez jakékoliv diskriminace. Stejný článek (článek 24) také stanovil, že „každé dítě je registrováno okamžitě po narození a dostane jméno“ a že „každé dítě má právo na státní příslušnost“. Dále stanovil zákaz trestu smrti pro osoby mladší 18 let (článek 6 odstavec 5) a nařizoval oddělení mladistvých od dospělých při obvinění a při výkonu trestu (článek 10). (5, 12)

1.2.4 Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech

Společně s tímto dokumentem byl schválen *Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech*. V článku 10 smluvní státy uznaly, že „nejširší možná ochrana a pomoc by měla být poskytnuta rodině, která je přirozenou a základní jednotkou společnosti, zvláště k jejímu založení a po dobu, kdy odpovídá za péči a výchovu nezletilých dětí“; že „zvláštní ochrana by měla být poskytována matkám v průběhu přiměřeného období před a po narození dítěte“ včetně placené dovolené, respektive dovolené se sociálními požitky pracujícím matkám. „Zvláštní opatření by měla být činěna pro ochranu a pomoc všem dětem a mládeži bez jakékoliv

diskriminace. Děti a mládež by měly být ochraňovány před hospodářským a sociálním vykořisťováním.“ Smluvní státy by také měly trestat námezdní práci dětí do určitého věku a práci, která by škodila jejich morálce nebo zdraví, nebo by byla nebezpečná jejich životu či vývoji (článek 10). Pakt uznával právo na přiměřenou životní úroveň rodiny (článek 11). Při realizaci práva na dosažení nejvýše dosažitelné úrovně fyzického a duševního zdraví měly státy činit opatření, které by zahrnovaly opatření ke snížení počtu potratů a kojenecké úmrtnosti, a opatření ke zdravému vývoji dítěte (článek 12). Podrobněji se rovněž zabýval uskutečňováním práva na vzdělání, a to již v konkrétních stupních a jeho postupným zaváděním pro všechny a především bezplatně (články 13 a 14). (5, 28)

1.3 Úmluva o právech dítěte

1.3.1 Vznik Úmluvy o právech dítěte

U příležitosti 20. výročí Deklarace o právech dítěte a Mezinárodního roku dítěte začala pracovní skupina ustavená Komisí pro lidská práva projednávat návrh Polska, konkrétně Adama Lopatky o uzavření mezinárodní Úmluvy o právech dítěte. (1)

Dne 8. března 1978 Komise rozhodla, že je na Úmluvě o právech dítěte třeba dále pracovat. Byla vytvořena pracovní skupina složená z delegátů členských zemí OSN a zástupců jednotlivých zainteresovaných organizací, například politici, neziskové organizace, právníci, lékaři, představitelé církví a mnoho dalších odborníků. Velký přínos měl Dětský fond OSN – UNICEF, Mezinárodní organizace práce – ILO, Světová zdravotnická organizace – WHO, UNESCO a Mezinárodní výbor Červeného kříže. Po jedenácti letech vyjednávání a spolupráce jednotlivých organizací a mohlo dojít ke schválení dokumentu. Úmluva o právech dítěte zahrnuje občanská, hospodářská, sociální, kulturní a politická práva. Rovněž usiluje o podporu a ochranu práv normálního dítěte žijícího v běžných podmínkách. Zajišťuje také speciální ochranu práv dětí, které žijí ve zvláště obtížných podmínkách. Patří sem děti, které přišly o rodinné zázemí, děti usilující o statut uprchlíka, děti s duševním či tělesným postižením. Děti, které patří k etnickým, náboženským nebo jazykovým menšinám, a domorodého obyvatelstva. Děti, které žijí na území, kde probíhá válečný konflikt. Úmluva o

právech dítěte se věnuje také ochraně práv dětí, které se dostávají do konfliktu s trestním právem. (12, 28)

Přesně třicet let po Deklaraci o právech dítěte byla dne 20. listopadu 1989 Valným shromážděním OSN Úmluva o právech dítěte jednomyslně přijata. V platnost vstoupila, na základě svého článku 49 odstavec 1, dne 2. září 1990. (18)

Od té doby ji postupně ratifikovaly téměř všechny státy světa (s výjimkou USA a Somálska), a stala se tak nejširší přijatou smlouvou o lidských právech v historii. Dne 26. ledna 1990 byla otevřena k podpisu a hned první den ji podepsalo 61 zemí světa. O sedm měsíců později, poté, co ji ratifikoval 20. stát, dne 2. září 1990, nabyla právní účinnosti. Od té doby ji ratifikovalo s výjimkou dvou všech 191 zemí světa (USA a Somálsko Úmluvu o právech dítěte podepsaly, ale neratifikovaly). Její jedinečnost pramení z faktu, že je prvním právně závazným mezinárodním nástrojem, který uvádí v život celý katalog lidských práv – občanská a politická práva dětí, stejně jako jejich práva hospodářská, sociální a kulturní; touto svou syntetizující povahou se liší od řady předchozích dokumentů, které lidská práva vnímaly vždy odděleně. (5, 24)

1.3.2 Přijetí Úmluvy o právech dítěte Českou republikou

Dne 30. září 1990 se konal v New Yorku světový summit pro děti, na němž se k Úmluvě o právech dítěte přihlásila i tehdejší ČSFR (Česká a Slovenská Federativní republika). Úmluvu o právech dítěte pak ratifikovalo Federální shromáždění ČSFR a 6. února 1991 nabyla na území naše tehdejšího státu účinnosti jako normativně právní akt velmi vysoké právní síly.(1)

Úmluva o právech dítěte je uveřejněna ve Sbírce zákonů jako sdělení FMZV (Federálního Ministerstva zahraničních věcí) č. 104/1991 Sb. (15)

Česká republika vznikla 1. ledna 1993 po rozpadu České a Slovenské Federativní republiky na dva samostatné a nezávislé státy. (1)

Ústavním zákonem č. 4/1993 Sb., o opatřeních souvisejících se zánikem ČSFR, převzala Česká republika všechny závazky, které pro ČSFR ke dni jejího zániku vyplývaly z mezinárodního práva s výjimkou závazků ČSFR spojených s územím, na které se vztahovala svrchovanost ČSFR, ale nevztahuje se na ně svrchovanost České republiky. Tento zákon nabyl účinnosti dne 31. prosince 1992, z čehož vyplývá, že Česká republika je Úmluvou o právech dítěte vázána od 1. ledna 1993. (3)

Postavení Úmluvy o právech dítěte v právním řádu České republiky je dáno článkem 10 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky. Podle něj jsou mezinárodní smlouvy o lidských právech a svobodách, Českou republikou ratifikované a vyhlášené na našem území, obecně závazné a mají přednost před vnitrostátním zákonem. (1)

1.3.3 Obsah Úmluvy o právech dítěte

V dokumentu je dětem dáno právo na život a přežití, na jejich rozvoj osobnosti, zároveň se požaduje, aby byly děti chráněny před jakoukoliv formou zneužívání a vykořisťování. Úmluva o právech dítěte chrání všechny děti bez rozdílu a zdůrazňuje nejlepší zájem a blaho dítěte. Úmluva vychází ze zásady 3 P, 1. *provision* = poskytování (přežití a výchova dětí), 2. *protection* = ochrana (ochrana dětí) a 3. *participation* = účast (účast na životě společnosti). (2)

Vlastní text pak přináší v podstatě 4 základní okruhy základních práv dítěte:

1. Okruh statutárních práv, jež jsou obsažena v úvodních člancích Úmluvy o právech dítěte. Požadují pro dítě taková práva, která svým způsobem určují postavení dítěte ve společnosti: právo na jméno, národnost, právo znát své rodiče – jimiž by mělo být náležitě vychováváno a o ně pečováno, od nichž by mohlo být jen výjimečně odděleno, a to z velmi závažných důvodů. Dále nebyť diskriminováno, žít a co nejlépe se rozvíjet. Znamená to, že je třeba prosazovat co nejlepší zájem dítěte. (7)

2. Druhým okruhem práv dítěte, obsažených v Úmluvě o právech dítěte, jsou práva zaručující nebo aspoň stanovující dítěti „přežití a rozvoj“. Jde o soubor opatření, aktivit, programů, zajištění zdrojů a dalších na všech úrovních života společnosti, které by měly zajistit jeho současnost a budoucnost. Sem se řadí právo na život, zdraví, péči i výchovu dětí. (7)

3. Třetí okruh práv dítěte v Úmluvě o právech dítěte představuje ochrana dítěte. Ta je ostatně tradičním principem v přístupech k dítěti a péči společnosti o něj. Byla také hlavním obsahem předchozích 2 konvencí o právech dítěte. Dnes se zde jedná o již rozsáhlý systém opatření diagnostikujících a napravujících jakékoliv ubližování dítěti, špatné zacházení s ním, jeho zanedbávání, mučení, vykořisťování nebo využívání. Dále diskriminování, nepečování a zvláště zanedbávání a podobně. A ovšem i ochranu dítěte,

které se dostalo do konfliktu se zákonem a bylo podrobena vyšetřování orgány činnými v trestním řízení. (7)

4. Čtvrtým okruhem je zcela nová oblast, dosud v předchozích mezinárodních dokumentech neuváděná či nepřímo naznačená. A to je zajištění účasti dítěte na společenském životě. Výchozím bodem pro tento nový aspekt je článek 12, uvádějící právo dítěte na vlastní názor. Ten musí být respektován, jedná-li se o záležitosti dítěte. Zde se blížíme k plné právní subjektivitě dítěte a partnerskému vztahu mezi dospělými a dětmi. To ovšem naráží na české paternalistické principy výchovy a péče o dítě, problém autority rodičů a jejich odpovědnost za ně. Rodičovská odpovědnost za děti je ostatně klíčovým právním ustanovením ve vztahu rodičů s dětmi, jež v posledních 50 letech prošlo čtyřmi úpravami (otcovská moc do roku 1949, rodičovská moc do roku 1963, práva a povinnosti rodičů do roku 2000 a nyní rodičovská odpovědnost). To ukazuje, jak rychle a jak podstatně se mění vztah rodičů a jejich následná právní úprava. (7)

Z celého textu, z celé filosofie Úmluvy o právech dítěte vyplývá, že dítě je lidská bytost, jež musí být respektována a musí být subjektem, ne jen objektem práv. (21) Úmluvu o právech dítěte tvoří preambule a 3 hlavní části. Celkem obsahuje 54 článků. V první části se popisují jednotlivá práva, na která mají děti nárok (články 1 – 41), druhá část se zaměřuje na hodnocení a plnění Úmluvy o právech dítěte a ustavuje Výbor pro práva dítěte (články 42 – 45) a poslední třetí část popisuje podmínky ratifikace, přistoupení, ale i vypovězení této smlouvy (články 46 – 54). Originál je napsán v angličtině, přičemž všechny překlady mají stejnou váhu. (28)

Preambule Úmluvy o právech dítěte se odvolává na základní principy Organizace spojených národů a na zvláštní ustanovení určitých důležitých smluv a prohlášení o lidských právech. Znovu potvrzuje skutečnost, že děti vzhledem ke své zranitelnosti potřebují zvláštní péči a ochranu; přitom je kladen velký důraz na nezbytnost právní i jiné ochrany dítěte před a po narození, na respektování kulturních hodnot společenství dítěte a na životně významnou úlohu mezinárodní spolupráce při realizaci dětských práv. (23)

Dítětem se v souladu s článkem 1 Úmluvy o právech dítěte rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud není zletilosti dosaženo dříve. Tento univerzální

prvek obsažený v pojmu „každá“ je však narušen relativizační formulí podmiňující platnost univerzální věkové hranice aprobační právním řádem, která se na dítě vztahuje. Ačkoli se ve světových právních řádech pohybuje hranice zletilosti a tím i formální hranice dětství ve většině případů mezi 16 - 18 lety s jasnou inklinací k osmnáctileté věkové hranici, právní řád České republiky hranici 18 let dodržuje až na jedinou výjimku, kterou je možnost zplnoletění pro účely sňatku, je-li to v souladu se společenským účelem manželství, bezvýhradně, a to v souladu s evropským právním prostředím. (8)

Článek 2 upravuje právo na nediskriminaci. Všechna práva se vztahují bez výjimky na každé dítě, bez rozdílu rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního, etnického nebo sociálního původu, majetku, tělesné nebo duševní nezpůsobilosti, rodu a jiného postavení dítěte nebo jeho rodičů nebo zákonných zástupců. Je závazkem státu chránit děti před jakoukoliv formou diskriminace a přijímat pozitivní opatření k podpoře jejich práv. (20)

Pojem „blaho dítěte“ je uveden v článku 3 Úmluvy o právech dítěte, jímž je smluvním státům uložena povinnost zajistit dítěti takovou ochranu a péči, která je nezbytná pro jeho blaho. Současně zavazuje smluvní státy Úmluvy o právech dítěte brát ohled na práva a povinnosti jeho rodičů, zákonných zástupců nebo jiných jednotlivců právně za ně odpovědných. Toto ustanovení má významné postavení z pohledu výkladu právních norem, kdy všechny činnosti, týkající se dítěte, mají brát v úvahu přednostně jeho zájmy. Úmluva o právech dítěte dále uvádí, že zájem dítěte musí mít přednost při jakékoliv činnosti týkající se dětí. (22)

Pro výkon práv obsažených v Úmluvě o právech dítěte, konkrétně v článku 4, musí stát udělat všechno, co je v jeho moci. (23)

Rodičovské vedení a schopnosti dítěte je v článku 5 Úmluvy o právech dítěte. Stát musí respektovat práva a odpovědnosti rodičů a širší rodiny, poskytovat vedení odpovídající vývojovým schopnostem dítěte. (20)

V článku 6. se upravuje právo na přežití a rozvoj, z tohoto vyplývá, že každé dítě má nezadatelné právo na život a stát zabezpečuje jeho přežití a rozvoj. (20)

Každé dítě má právo na jméno od narození. Má rovněž právo získat státní občanství a podle možností též právo znát své rodiče a být v jejich péči, to je obsahem článku 7. (23)

Osmí článek Úmluvy o právech dítěte upravuje zachování identity dítěte. Stát má ochránit a v případě nutnosti obnovit základní znaky identity dítěte; k ní patří jméno, státní občanství, ale i rodinné svazky. (23)

Děti mají právo žít s oběma svými rodiči a udržovat s nimi styky, pokud to není v rozporu s jejich nejlepšími zájmy. Smluvní stát zajistí, aby dítě nemohlo být odděleno od svých rodičů proti jejich vůli. Pokud je dítě odděleno od svých rodičů, má právo udržovat s nimi pravidelné osobní kontakty. V jakémkoliv zařízení se poskytuje možnost všem stranám zúčastnit se řízení a sdělit svoje názory a stanoviska. (28)

Pod článkem 10 Úmluvy o právech dítěte je upraveno, že děti a jejich rodiče mají právo opustit kteroukoliv zemi a vstoupit do své vlastní za účelem spojení rodiny nebo udržení vztahů dítěte s rodiči. (18)

Článek 11 Úmluvy o právech dítěte obsahuje následující. Stát má zabránit a sjednat nápravu při únosech nebo zadržování dětí v cizině jedním z rodičů nebo třetí stranou. Je povinností státu činit opatření a potírat nezákonné přemísťování dětí do zahraničí a jejich nenavrácení zpět. Za tímto účelem mají smluvní státy uzavírat dvoustranné anebo mnohostranné dohody. (14)

Dítě má právo svobodně vyjadřovat své názory a tyto názory mají být brány v úvahu ve všech záležitostech nebo řízeních, které se dítěte dotýkají, toto je 12 článek Úmluvy o právech dítěte. (19)

Dítě má právo podle článku 13 Úmluvy o právech dítěte vyjadřovat svá mínění a získávat i rozšiřovat informace a myšlenky bez ohledu na hranice. (18)

Smluvní stát má respektovat právo dítěte na myšlení, svědomí a náboženství za přiměřeného usměrňování ze strany rodičů podle článku 14 Úmluvy o právech dítěte. (17)

Článek 15 Úmluvy o právech dítěte dává dětem právo stýkat se s jinými dětmi a zapojovat se do jejich sdružení nebo tato vytvářet a také pokojně se shromažďovat. (23)

Děti mají právo, podle článku 16 Úmluvy o právech dítěte, na ochranu před zasahováním do jejich soukromí, rodiny, domova i korespondence a na ochranu cti a pověsti. (9)

Smluvní stát zajistí dětem přístup k informacím i k materiálům z rozmanitých zdrojů a podpoří hromadné sdělovací prostředky při šíření informací, které jsou pro dítě sociálně i kulturně prospěšné. Stát učiní kroky k ochraně dítěte před materiály, které mu mohou uškodit. Toto je obsahem článku 17. (9)

Povinností smluvního státu je vynaložit úsilí k tomu, aby byla uznána zásada, že oba rodiče mají prvotní a společnou odpovědnost za výchovu a vývoj dítěte, přičemž cílem jejich péče musí být zájem dítěte. Stát má rodičům v péči o dítě poskytovat potřebnou pomoc a zabezpečovat rozvoj institucí, zařízení a služeb pro péči o děti. To je obsaženo v 18. článku Úmluvy o právech dítěte. (14)

Ve článku 19 Úmluvy o právech dítěte má stát dítě chránit před násilím a všemi formami špatného zacházení ze strany rodičů nebo jiných osob starajících se o dítě. Stát má rovněž zavádět vhodné sociální programy zaměřené na prevenci násilí a na pomoc jeho obětem. (19)

Článek 20 upravuje, že stát má poskytovat zvláštní ochranu dítěti zbavenému rodinného prostředí a má mu zabezpečit vhodnou náhradní rodinnou péči nebo umístění v příslušném zařízení. Přitom je potřeba brát ohled na kulturní zázemí dítěte. (9)

V zemích, v nichž se uznává a povoluje osvojení (adopce), bude skutečně přednostně s ohledem na nejlepší zájem dítěte, a to pouze se souhlasem kompetentních orgánů a za poskytnutí příslušné záruky. Toto je obsahem článku 21 Úmluvy o právech dítěte. (20)

Článek 22 upravuje, že zvláštní ochrana má být poskytována uprchlickému dítěti nebo dítěti, které o status uprchlíka usiluje, nebo je za uprchlíka považováno, a to ať je v doprovodu svých rodičů, jiných osob nebo bez doprovodu. Smluvní stát má spolupracovat s kompetentními organizacemi, které takovou ochranu a pomoc poskytují. (15)

Děti s duševním, tělesným či kombinovaným postižením mají právo na zvláštní péči, výchovu a profesní přípravu, aby mohlo žít plným a důstojným životem a dosáhnout nejvýše možného stupně samostatnosti a sociálního začlenění. Také mají

nárok prožívat plnohodnotný a řádný život v podmínkách zabezpečující jejich důstojnost. To je článek 23. (28)

Článek 24 Úmluvy o právech dítěte upravuje, že státy mají klást zvláštní důraz na zajištění základní a preventivní péče, na veřejnou zdravotnickou osvětu a na snižování kojenecké i dětské úmrtnosti. Smluvní státy mají v tomto směru podporovat mezinárodní spolupráci a snažit se, aby žádné dítě nebylo zbaveno přístupu k efektivním zdravotnickým službám. (9)

Pokud bylo dítě svěřeno příslušnými orgány do péče, na výchovu, do ochrany nebo léčení tělesného či duševního zdraví náhradnímu zařízení, má právo na pravidelné hodnocení zacházení s dítětem a všech dalších okolností spojených s jeho umístěním. Předesele je obsahem článku 25 Úmluvy o právech dítěte. (14)

Děti mají právo, podle článku 26 Úmluvy o právech dítěte, na výhody sociálního zabezpečení včetně sociálního pojištění. (18)

Každé dítě má právo na životní úroveň nezbytnou pro jeho tělesný, duševní, duchovní, mravní i sociální rozvoj. Základní zodpovědnost za zabezpečení takové úrovně nesou zejména rodiče. Povinností smluvního státu je zabezpečovat, že jejich odpovědnost může být a je plněna. Stát může přitom poskytnout rodičům a především jejich dětem materiální pomoc. To je náplní článku 27.(2)

Článek 28 určuje dítěti má právo na vzdělání a smluvní stát má povinnost zajišťovat bezplatné a povinné základní vzdělání, podněcovat různé formy středoškolského vzdělání zahrnující všeobecné a odborné vzdělání a činit je přijatelné a dostupné všem dětem; rovněž zpřístupňovat vysokoškolské vzdělání pro všechny podle jejich schopností. Součástí těchto povinností je také zpřístupnit všem dětem informace a poradenskou službu v oblasti vzdělání a odborné přípravy, a také přijímat opatření k podpoře pravidelné školní docházky a ke snížení počtu těch, kteří školu nedokončí. Školní kázeň má být zajišťována jen způsobem slučitelným s lidskou důstojností. Při zajišťování tohoto práva na vzdělání má stát podporovat rozvoj mezinárodní spolupráce. (15)

Článek 29 Úmluvy o právech dítěte říká, že výchova má směřovat k rozvoji osobnosti dítěte a jeho nadání, rozumových i fyzických schopností v co nejvyšší míře. Výchova má připravovat dítě na aktivní život dospělého ve svobodné společnosti a

posilovat úctu k jeho rodičům, k vlastní kultuře a jazyku i k hodnotám jiných kultur. (23)

Děti menšinových skupin a domorodého obyvatelstva mají právo užívat vlastní kulturu i jazyk a vyznávat své náboženství. Především je článek 32. (20)

Článek 33 přiznává dětem má právo na volný čas, hru a účast v činnostech kulturních a uměleckých. Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy o právech dítěte, musí zabezpečit dítěti právo na odpočinek a volný čas, na účast ve hře a oddechové činnosti odpovídající jeho věku a všestrannou účast v kulturním a uměleckém životě. (15)

Stát chrání děti před výkonem práce, která může ohrožovat jejich zdraví, výchovu nebo rozvoj. Stát stanoví nejnižší věkovou hranici pro vstup do zaměstnání a upraví pracovní podmínky a také určuje sankce a pokuty za jejich nedodržování. Tyto práva ukládá článek 32. (28)

Děti mají právo, podle článku 33, na ochranu před užíváním narkotických a psychotropních látek a před začleněním dětí do jejich výroby a distribuce. (18)

Stát má chránit, dle článku 34, děti před sexuálním vykořisťováním a týráním včetně prostituce a před jejich zneužitím v pornografii. (20)

Stát má povinnost, která je obsažena ve článku 35, učinit všechna opatření k prevenci prodeje, obchodování a únosu dětí. (23)

Děti mají právo, podle článku 36, na ochranu před všemi formami vykořisťování, které jsou na úkor jeho blaha a nejsou zahrnuty do článků 32, 33, 34 a 35 Úmluvy o právech dítěte. (23)

Obsahem článku 37 je, že žádné dítě nesmí být podrobena mučení nebo jinému krutému nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Osobám mladším osmnácti let je za jejich trestné činy zakázáno ukládat trest smrti a trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti propuštění na svobodu. Zatčení, zadržení nebo uvěznění dítěte se používá pouze jen jako krajní opatření a na nejkratší nutnou dobu. S každým dítětem zbaveným svobody musí být zacházeno s lidskostí a s úctou k vrozené důstojnosti každé lidské bytosti a způsobem, který bere ohled na potřeby dítěte. Každé dítě zbavené svobody má být odděleno od dospělých, ledaže by se uvážilo, že neoddělovat je od dospělých je v jeho zájmu. Dítě musí mít právo udržovat písemný anebo přímý styk se

svou rodinou a právo okamžitého přístupu k právním nebo jiné odpovídající pomoci, jakožto i právo odvolávat se k soudu nebo jinému nezávislému a nestrannému orgánu proti rozhodnutí o odnětí svobody. (14)

Smluvní státy se zavazují v článku 38 uznávat a zabezpečovat dodržování norem mezinárodního humanitárního práva, která se na ně vztahují v případě ozbrojených konfliktů, a která se dotýkají dítěte. Činí všechna proveditelná opatření k tomu, aby se osoby, které nedosáhly 15. roku věku přímo, neúčastnily bojových akcí. Zdrží se povolávání do svých ozbrojených sil osob mladších 15 let a při povolávání osob, které dosáhly věku 15 let, avšak mladší 18 let věku, budou přijímat přednostně osoby starší. Dětem postiženým ozbrojenými konflikty zabezpečí smluvní státy ochranu a péči v souladu se závazky podle mezinárodního humanitárního práva mající vztah k ochraně civilního obyvatelstva. (15)

Článek 39 Úmluvy o právech dítěte určuje státu, že má dětem, které se staly oběťmi ozbrojených konfliktů, mučení, zanedbání, zneužívání nebo vykořisťování zabezpečit vhodné léčebné prostředky k jejich zotavení a znovuzачlenění do společnosti. (19)

Článek 40 říká následující. Dítě v konfliktu se zákonem má právo na zacházení, které podporuje jeho smysl pro důstojnost a čest a rovněž bere ohled na jeho věk s cílem znovuzачlenění do společnosti. Dítěti se má dostat elementárních záruk a zákonné i jiné pomoci při jeho obhajobě. Soudní jednání a následné umístění do institucí bude pokud možno vyloučeno. (20)

Existují-li v národním nebo mezinárodním právu vyšší standardy práv dětí než jsou uvedeny v Úmluvě o právech dítěte, má se použít vždy standard vyšší. Toto je popsáno v posledním článku 41 v první části Úmluvy o právech dítěte. (15)

Část druhá Úmluvy o právech dítěte obsahuje články, které smluvním státům ukládají povinnost seznamovat co nejširší okruh dospělých a dětí s obsahem Úmluvy, vzájemně spolupracovat a po období stanoveném v Úmluvě se z plnění povinností vyplývajících z Úmluvy zodpovídat. (15)

Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy o právech dítěte, se zavazují široce informovat veřejnost o obsahu Úmluvy. Pro zjišťování pokroku dosaženého jednotlivými smluvními státy a plnění úkolů vyplývajících z Úmluvy se zřizuje Výbor

pro práva dítěte. Výbor OSN pro práva dítěte je složen z 10 odborníků vysokého morálního charakteru a uznávaných schopností v oblasti ochrany a péče o děti. Členové výboru jsou voleni státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy o právech dítěte z řad jejich státních příslušníků jako soukromé osoby, při respektování spravedlivého zeměpisného rozdělení a zastoupení hlavních právních systémů. Výbor se schází pravidelně jednou ročně, toto upravují články 42 a 43. (14)

Úmluva o právech dítěte ukládá smluvním státům předkládat prostřednictvím generálního tajemníka Spojených národů zprávy o opatřeních přijatých k uvedení práv uznaných v této Úmluvě v život a o pokroku, jehož bylo při užívání těchto práv dosaženo a to do dvou let ode dne, kdy se staly smluvní stranou Úmluvy a poté každých pět let. Výbor pro práva dítěte může od smluvních států požadovat další informace, které jsou významné pro provádění Úmluvy. Pro zajištění účinného provádění Úmluvy o právech dítěte a mezinárodní spolupráce mají právo účastnit se jednání o provádění Úmluvy účastnit také odborné organizace, jako jsou UNICEF, UNESCO, MOP, WHO a jiné. To je součástí článků 44 a 45. (15)

Články 46 - 54 části třetí Úmluvy o právech dítěte obsahují postupy platnosti a ratifikace Úmluvy. Úmluva je otevřená k podpisu všem státům a podléhá ratifikaci. Ratifikační listiny se ukládají u generálního tajemníka Spojených národů. Kterýkoli stát, který je smluvní stranou Úmluvy o právech dítěte, může, navrhnu změnu Úmluvy a předložit ji generálnímu tajemníkovi Spojených národů, který s návrhem na změnu seznámí smluvní státy se žádostí o stanovisko a zda jsou pro svolání konference států, která by návrh posoudila a rozhodla o něm. Generální tajemník OSN konferenci svolá, vysloví-li se pro její uspořádání alespoň třetina států. Pokud dojde k odsouhlasení změny, vstoupí v platnost, bude-li schválena OSN a přijata dvoutřetinovou většinou smluvních států. (15)

Stát, který je smluvní stranou Úmluvy o právech dítěte může tuto Úmluvu vypovědět písemným oznámením generálnímu tajemníkovi OSN. Vypovězení se stane účinným jeden rok po dni, ve kterém bylo oznámení doručeno generálnímu tajemníkovi. (14, 15)

1.4 Hodnocení implementace Úmluvy o právech dítěte

1.4.1 Výbor OSN pro práva dítěte

Výbor OSN pro práva dítěte vznikl na základě článku 43 Úmluvy o právech dítěte. Je složen z deseti odborníků volených na dobu 4 let, kteří nejčastěji pocházejí z nevládních a mezivládních organizací (včetně UNICEF) a mají zkušenosti z oblasti mezinárodního práva a lidských práv, vzdělávání, žurnalistiky, kriminality mládeže, lékařství nebo sociální práce. Členové Výboru jsou voleni tajným hlasováním ze seznamu osob navržených smluvními státy, přičemž je brán ohled na spravedlivé zastoupení jednotlivých zeměpisných oblastí a právních systémů. Výbor pro práva dítěte se schází třikrát ročně na čtyřtýdenních setkáních, a to ve Středisku pro lidská práva OSN v Ženevě. Každé 2 roky Výbor prostřednictvím Hospodářské a sociální rady OSN předkládá Valnému shromáždění OSN zprávu o své činnosti. (12)

Výbor byl ustaven počátkem roku 1991 na setkání zástupců států, smluvních stran Úmluvy o právech dítěte. Na 10 křesel bylo nominováno 40 kandidátů. V prvním Výboru OSN pro práva dítěte nakonec zasedli kandidáti pocházející z Barbadosu, Brazílie, Burkina Faso, Egypta, Peru, Filipín, Portugalska, bývalého Sovětského svazu, Švédska a Zimbabwe. (5)

Úkolem Výboru je zajišťovat, jak smluvní strany Úmluvy o právech dítěte plní z ní vyplývající závazky. Za tímto účelem mu prostřednictvím generálního tajemníka OSN členské státy předkládají každých 5 let (poprvé 2 roky po ratifikaci) pravidelné zprávy o opatřeních, které přijaly při uvádění Úmluvy v život, a o pokroku, jehož bylo při realizaci z ní plynoucích závazků dosaženo. Smluvní státy vypracovávají a strukturují své zprávy podle pokynů Výboru. Vládám je doporučeno, aby se soustředily na „faktory a obtížnosti“, se kterými se potýkají při realizaci Úmluvy, aby svou zprávu koncipovali podle problémů a v sebekritickém duchu a aby uvedli své priority a cíle, kterých chtějí dosáhnout v budoucnosti. Součástí zprávy jsou dále příslušné právní normy a i statistické údaje. (5)

Poté následuje setkání Výboru OSN pro práva dítěte se zástupci vlády daného smluvního státu, aby zprávu společně projednali a diskutovali o přijetí nezbytných kroků k překonání nedostatků; třetí stranou tohoto dialogu však bývají často také zástupci veřejnosti daného státu. Při práci Výboru jsou brány v úvahu také

alternativní dokumenty nevládních organizací, které se ve více než 20 zemích zveřejňují k vládním zprávám a které ukazují, jak vážně daná vláda zamýšlí právní a sociální reformy k uskutečňování závazků vycházejících z Úmluvy. (5)

Podle hodnocení Výboru OSN lze výsledky a připomínky k úvodní zprávě rozdělit do tří okruhů: první - pozitivní nálezy, druhý - negativní nálezy a třetí - návrhy k řešení a doporučení, jak postupovat dále. (13)

Kromě Výboru pro práva dítěte existuje mnoho dalších orgánů, které sledují nebo přispívají k rozvoji práv dětí v některé specializované oblasti. Jedná se o Výbor pro lidská práva, Výbor pro ekonomická, sociální a kulturní práva, Výbor pro odstranění diskriminace žen a Výbor proti mučení. K dalším patří dále Komise pro lidská práva, Subkomise pro prevenci diskriminace a ochranu menšin a její Pracovní skupina pro současné formy nevolnictví. (5)

1.4.2 Hodnocení I. periodické zprávy

Úvodní zpráva o plnění Úmluvy o právech dítěte v České republice za léta 1993-1994, a její hodnocení Výborem OSN pro dětská práva v Ženevě. V oblasti pozitivních zjištění Výbor uvedl pouze 4 hlavní nálezy, z nichž nejdůležitější je konstatování, že výchovná a zdravotní péče v ČR dosahuje výborných výsledků a parametrů srovnatelných s vyspělými západními zeměmi, a že je třeba, aby její vysoká úroveň byla i nadále udržena. Kladně je také ve zprávě Výboru hodnoceno zřízení Linky bezpečí. Naproti tomu uvádí hodnotící zpráva Výboru pro práva dítěte 18 kritických připomínek a nedostatků, z nichž nejzávažnější jsou ne vždy dodržované hlavní principy moderní péče o dítě: není důsledně dodržován nejlepší zájem dítěte, jakožto jeden z nejdůležitějších principů Úmluvy o právech dítěte; není zachována nediskriminace dětí; nejsou respektovány vlastní názory dětí na jejich situaci a její řešení tam, kde je dítě schopno je posoudit samo, anebo není zajištěno náležité zastoupení dítěte v případech, když se dítě samo ještě nemůže ke své situaci vyjádřit. (7, 13)

Až donedávna chyběl v České republice úřad ombudsmana, úřad komisaře pro lidská práva a tudíž i dětský ombudsman, jehož funkci po vzoru Norska zavedly mnohé západní státy. Poté, co byl zřízen Úřad vládního zmocněnce pro lidská práva, vznikla v jeho rámci i sekce pro práva dítěte, v níž jsou zastoupeni odborníci jak z vládních, tak z nevládních organizací. Na její půdě se autor mohl seznámit s první

verzí II. vládní zprávy, která je v současnosti podstoupena k internímu, národnímu připomínkovému řízení. I zde se však potvrzuje, že právní povědomí dětí a dětské pojetí práv zatím představuje terra inkognitam na mapě současného českého výzkumu dětství. (12)

V dalších člancích nám hodnocení Výboru vytýká nedostatek integrovaných strategií v péči o dítě, nedostatek vhodných indikátorů v hodnocení péče o děti, přetrvávání diskriminace – hlavně Romů a cizinců (která se v současné době navzdory zvýšenému úsilí státních i nestátních organizací spíše zhoršuje, než zlepšuje). Patří sem i ne vždy dostatečné hledání a prosazování nejlepšího zájmu o dítě. A samozřejmě také dosud nikoli v plném respektování názoru dítěte. V současném období pak více do popředí vystupuje problematika společné participace dětí. (7)

Dále se nám vytýká užívání tělesného trestu ve výchově dětí a požaduje se důrazně jeho úplný zákaz. Rovněž řada nepříznivých společenských jevů, proti nimž je vyvíjena nedostatečná ochrana, se příliš v současném období nezlepšila, spíše naopak (drogy u školních dětí). Rovněž jsou nám vytýkány nedostatky v péči o postižené děti, hlavně s jejich integrací do společnosti. (7)

1.4.3 Hodnocení II. periodické zprávy

Hodnocení II. zprávy uvádí jako pozitivum přijetí řady zákonných opatření, např. Významnou novelu zákona o rodině, nový zákon o sociálně právní ochraně dětí a mládeže, ratifikaci Haagské dohody, přijetí zákona o přestupcích, přijetí zákazu nejtěžších forem práce dětí podle Konvence ILO, přijetí 1. Opčního protokolu o ochraně dětí ve válečných konfliktech a další. Současně však hodnotí nepříznivě nedokonalé prosazení plných práv dítěte v těchto aktech. Již podruhé nám zvláště vytýká nepřijetí zákazu tělesného trestu a odmítání sdělit nezrušitelně adoptovanému dítěti identitu jeho biologických rodičů. (6)

Výbor přivítal kroky Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy zaměřené proti rasismu, xenofobii a dalších projevů netolerance a přivítal četné iniciativy proti diskriminaci ve vzdělávání, především proti dětem z romského etnika. Zároveň však vyjádřil znepokojení nad ustanoveními článku 2 Úmluvy o právech dítěte, které dosud nebyly včleněny do národní legislativy, a tudíž nebyly náležitě implementovány. Výbor

vládě doporučil, aby nadále posilovala legislativní úsilí o plnou integraci práva na nediskriminaci do veškeré legislativy, která se týká dětí. (3)

Výbor OSN vyjádřil vážné znepokojení nad stávající ekonomickou situací ve zdravotnictví, která znemožňuje důsledné provádění povinných preventivních prohlídek dětí. Doporučil vládě, aby zajistila udržitelné finanční mechanismy pro fungování systému primární zdravotní péče a aby podnikla výzkum možných dopadů znečišťování životního prostředí na zdraví dětské populace. (30)

Hlavně postrádá vypracování a přijetí slibovaného republikového Národního plánu o ochraně, podpoře a pomoci dětem a rodinám. Stejně tak Výbor postrádá slibované vytvoření řídicího a koordinačního orgánu pro péči a ochranu dětí, který by odstranil mimo jiné nejednotnost v postupech těch nejdůležitějších vládních resortů v péči o děti: zdravotnického, školského a sociální péče. Výbor se opakovaně vrací k závažné problematice romských dětí a jejich života, i když hodnocení II. zprávy zaznamenává jistý pokrok. Za zvlášť nepříznivé znaky považuje jejich chudobu, velmi špatné zdraví a péči o ně, bydlení, nedostatečnou integraci, odmítání majoritní skupinou obyvatelstva a nikoli naposledy nedostatek vzdělání. (6)

Výbor musel s politováním konstatovat, že Česká republika nikterak nezohlednila jeho doporučení z roku 1997 zejména vzhledem ke stále chybějícímu orgánu, který by koordinoval, monitoroval a kontroloval dodržování práv dětí a činnost roztržštěných státních institucí zabývajících se dětmi, včetně koordinace mezi centrálními a místními úřady a spolupráce s nevládními organizacemi. Pravomoci Veřejného ochránce práv nebo Rady vlády hodnotil Výbor pro práva dítěte k těmto účelům jako nedostatečné. Na nesystematickou a necílenou politiku ohledně dětí poukázal Výbor pro práva dítěte kritikou např. chybějícího stanovení priorit politiky ohledně dětí a rodiny, chybějícího centrálního mechanismu sběru dat týkajících zvláště znevýhodněných skupin dětí, netransparentním podílem státního rozpočtu určeného na rozvoj dětí a jejich práv. (11)

1.4.4 Hodnocení III. a IV. periodické zprávy

Výbor OSN pro práva dítěte zatím nevydal vlastní hodnotící zprávu, ale organizace CRIN (Child Rights Information Network) zhodnotila III. a IV. periodickou zprávu České republiky. CRIN poukazuje na to, že v České republice jsou i nadále

diskriminování občané Romského etnika, a to i ze strany policie, ale především k přístupu k zaměstnání, zdravotní péči, bydlení a především ke vzdělání a doporučil zřídit nezávislý orgán pro přijímání stížností a zjišťování špatného zacházení vůči Romům. Bylo nám doporučeno zavedení dvojjazyčných náhradních školních programů pro Romské děti. Rovněž požaduje po státu, aby vyslovil větší podporu pěstounské péči před ústavní péčí. CRIN pochválil Českou republiku za schválení zákona o sociálně-právní ochraně dětí v roce 2006 a také za to, že začala více postihovat zneužívání dětí pro pornografický průmysl a že omezila používání omezujících prostředků, především klecových lůžek. Další doporučení jsou podniknout další kroky ke zlepšení podmínek pro děti z ohroženého prostředí a zajistit ucelený přístup k boji proti obchodování se ženami a dívkami. (4)

2 Cíl práce a hypotézy

2.1 Cíl práce

Cílem práce je zmapování informovanosti ve veřejnosti o Úmluvě o právech dítěte. Jaký je rozdíl v informovanosti u obyvatel menšího města Blatná a u jeho okresního města Strakonice.

Druhým cílem této práce je zjistit zda pedagogové na Základní škole v Blatné informují žáky o Úmluvě o právech dítěte a jestli jsou jejich informace dostačující.

2.2 Hypotézy

V souvislosti se stanovenými cíly byly formulovány následující hypotézy.

Hypotéza 1

Laická veřejnost je nedostatečně informovaná o Úmluvě o právech dítěte.

Hypotéza 2

Informovanost veřejnosti v malém městě je nižší než informovanost ve velkém městě.

Hypotéza 3

Pedagogové nedostatečně informují žáky o Úmluvě o právech dítěte.

3 Metodika

3.1 Použitá metoda

Pro zpracování bakalářské práce byly získány informace metodou dotazníkového šetření, za použití techniky anonymního dotazníku, tudíž se jedná o výzkum kvantitativní. Respondenty tvořili občané měst Blatná a Strakonice, kteří dosáhli plnoletosti (18 let), a pedagogové Základní školy Jana Amose Komenského v Blatné.

Pro zjišťování validity u hypotéz 1 „Laická veřejnost je nedostatečně informovaná o Úmluvě o právech dítěte“ a 2 „Informovanost veřejnosti v malém městě je nižší než informovanost ve velkém městě“ byl dotazník stejný. V hlavičce byla uvedena žádost o vyplnění dotazníku, účel využití získaných informací a popis způsobu vyplnění, stručné informace o autorovi (jméno, škola, studovaný obor) a samozřejmě zdůraznění anonymity respondenta.

Dotazník pro občany měst Blatná a Strakonice obsahoval 21 otázek. Otázky 1 – 6 byly identifikační ke zjištění pohlaví, věku, bydliště, profese, dosaženého vzdělání, a zda respondent má či nemá děti. Zbylé otázky se vztahovaly ke zkoumané problematice. Otázky 7 – 10, 12 – 16, 18 a 20 byly uzavřené s možností jedné správné odpovědi, pouze otázka číslo 20 měla více správných odpovědí. Otevřené otázky byly 11, 17 a 19. Otázka číslo 21 byla dobrovolná, záleželo na respondentovi, jestli se chce k dané problematice vyjádřit. Dotazníky byly rozdávány osobně.

Dotazník pro pedagogy, ke zjištění validity hypotézy 3 „Pedagogové nedostatečně informují žáky o Úmluvě o právech dítěte“ měl stejnou hlavičku jako dotazník pro občany. Tento dotazník měl 24 otázek, u toho bylo prvních 6 otázek identifikačních (pohlaví, věk, dosažené vzdělání, zda mají děti či ne, zjištění třídnicí a předmětu, který vyučují). Otázky 7 – 12 byly zaměřené na to, jak pedagog informuje žáky o Úmluvě o právech dítěte. Následující otázky 13 – 24 se shodovaly s otázkami pro občany, s tím, že byly některé otázky (7, 14 a 19) z dotazníku pro občany vyřazeny. Dotazníky byly předány paní ředitelce Mgr. Jiřině Karlíkové, aby je rozdala pedagogům v Základní škole J. A. Komenského v Blatné.

3.2 Charakteristika výzkumného souboru

První soubor je tvořen občany měst Blatná a Strakonice nebo přilehlými obcemi, spadajícími pod výše uvedené města, kteří jsou starší 18 let. Dotazníků bylo rozdáno 250 (125 v Blatné a 125 ve Strakonících). Dotazníkové šetření proběhlo od ledna do března 2010. Výběr respondentů probíhal náhodným výběrem.

Z Blatné se jich vrátilo 67, což je 53,6%, z toho bylo vyřazeno 17 dotazníků (nebyly vyplněny všechny otázky). Z toho plyne, že bylo použito 50 dotazníků, tedy 74,6% vrácených a 40% rozdaných. Návratnost tedy byla 40%.

Za Strakonic se vrátilo 59 dotazníků, což je 47,2%, z toho bylo 9 vyřazeno. K výzkumu tedy bylo použito také 50 dotazníků, tudíž 84,7 vrácených a 40% rozdaných. Návratnost byla 40%.

Když se vezme celkový počet dotazníků – 250. Bylo vráceno celkem 126 dotazníků, což je tedy 50,4% a použito bylo 100 dotazníků, z nich bylo 79,4% vrácených a 40% rozdaných. Celková návratnost z 250 dotazníků činí 40%.

Druhý soubor je složen z pedagogů Základní školy Jana Amose Komenského v Blatné. V měsících březnu a dubnu 2010 bylo předáno 30 dotazníků pro pedagogy paní ředitelce. Bylo 24 vrácených dotazníků, což je 80%. Použito bylo 20 dotazníků, tedy 83,4% vrácených a 66,7% rozdaných. Návratnost byla 66,7%.

4 Výsledky

4.1 Výzkum – veřejnost

4.1.1 Identifikační údaje

Pohlaví

První otázka se vztahovala na pohlaví respondentů. Ze 100 respondentů (100 %) bylo 45 mužů (45 %) a 55 žen (55 %).

Věk

Druhá otázka zjišťovala věk respondentů. Jednalo se o otázku otevřenou. Průměrný věk respondentů je 36,36 let. Nejmladšímu respondentovi bylo 18 let a nejstaršímu 89 let. Medián je 30 let.

Profese

Zde měli dotazovaní vypsát svou profesi, protože, je veliké množství různých odpovědí nelze tuto otázku zpracovat do grafu. Proto zde bude vypsáno, co respondenti uvedli. Nejčastější profesí byl student (26 respondentů), 12 respondentů uvedlo dělník, 9 z dotazovaných jsou důchodci, 5 bylo vojáků z povolání, 4 sociální pracovníci, 3 vychovatelky, 2 truhláři, 2 finanční referenti, 2 úředníci, 2 státní zaměstnanci, 2 účetní, 2 automechanici, 2 elektrikáři, 2 prodavačky, 1 IT technik, 1 pracovník ve veřejné správě, 1 řidič z povolání, 1 instruktor v sociálních službách, 1 referent controllingu, 1 zubní laborantka, 1 zdravotní sestra, 1 právník, 1 výpravčí, 1 uklízečka, 1 lékař, 1 fyzioterapeut, 1 manažer, 1 technolog, 1 referent sociálního odboru, 1 obchodní manažer, 1 recepční, 1 ošetrovatelka, 1 vývojový pracovník, 1 barmanka, 1 konstruktér, 1 malíř pokojů, 1 instalatér, 1 zedník a 1 respondent uvedl profesi nespecifikovanou.

Vzdělání

Další identifikační otázka zjišťovala nejvyšší dosažené vzdělání. Ze 100 respondentů (100 %) dosáhlo ZŠ 7 respondentů (7 %), SOU 29 respondentů (29 %), SŠ 40 respondentů (40 %), VOŠ 3 respondenti (3 %) a VŠ 21 respondentů (21 %).

Děti

Poslední identifikační otázka byla, zda mají respondenti děti. V případě 52 respondentů (52 %) byla tato odpověď zodpovězena kladně a v 48 případech (48 %) byla zodpovězena záporně.

4.1.2 Otázky týkající se zkoumané problematiky

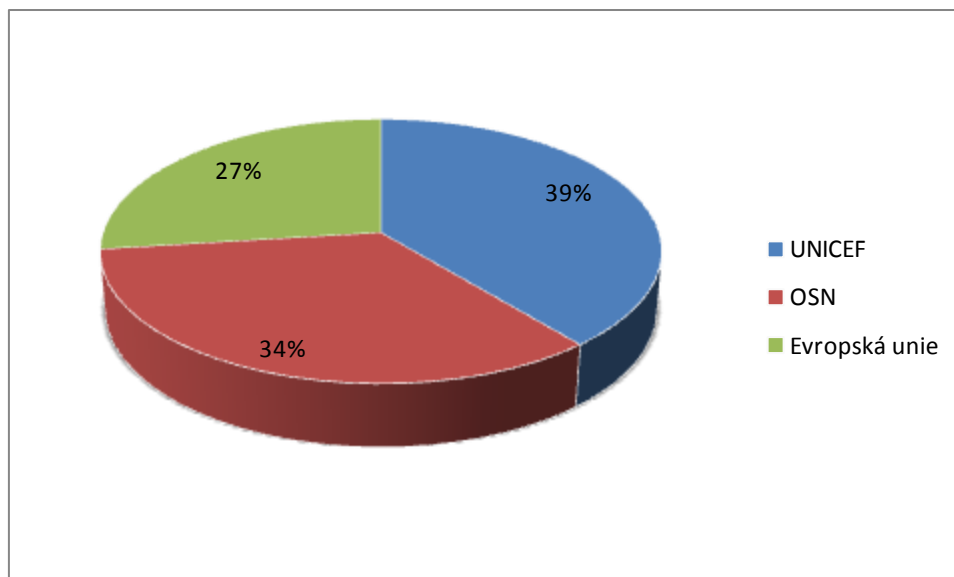
Vyhodnocení otázky 7

Tato otázka měla za úkol zjistit, zda veřejnost ví o existenci Úmluvy o právech dítěte. V případě záporné odpovědi byly tyto dotazníky vyřazeny, protože další otázky nemohl respondent zodpovědět, a tudíž by se nedaly dále využít při tomto výzkumu. Z toho vyplývá, že na tuto otázku zodpovědělo všech 100 respondentů ano (100 %). Z tohoto důvodu bylo vyřazeno 18 dotazníků, z toho bylo 13 respondentů z Blatné a 5 respondentů ze Strakonice.

Vyhodnocení otázky 8

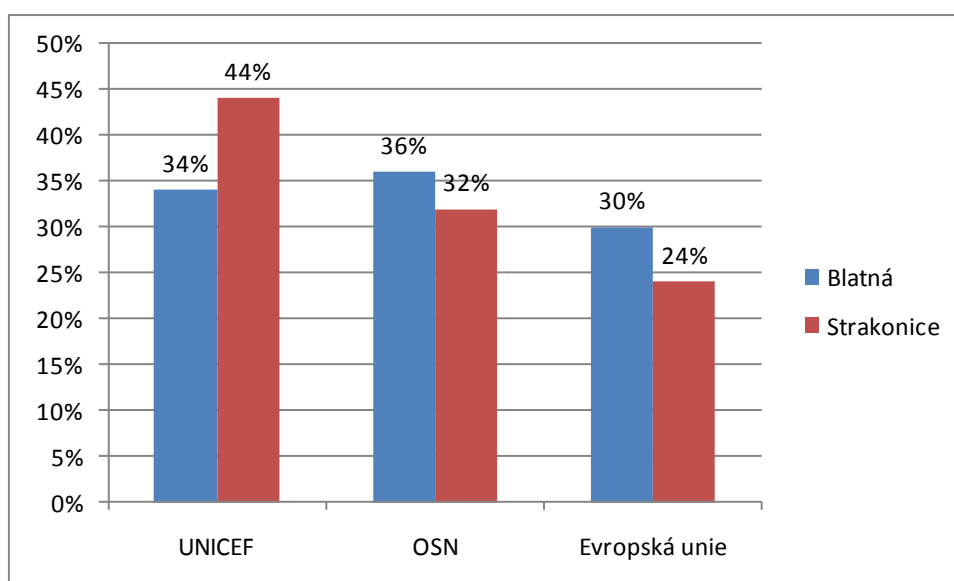
Předmět otázky je, kdo přijal Úmluvu o právech dítěte v platnost. Otázka byla uzavřená a byly 3 možnosti k odpovědi. Pro možnost UNICEF bylo 39 respondentů (39 %), správnou možnost OSN označilo 34 respondentů (34 %) a poslední možnost Evropská unie si zvolilo 27 dotázaných (27 %). Z toho respondenti v Blatné - UNICEF - 17 respondentů (34 %), OSN - 18 respondentů (36 %) a Evropskou unii - 15 respondentů (30 %). Strakonice - UNICEF - 22 respondentů (44 %), OSN - 16 respondentů (32 %) a Evropskou unii - 12 respondentů (24 %).

Graf 1 – Přijetí Úmluvy o právech dítěte v platnost (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 2 – Přijetí Úmluvy o právech dítěte v platnost-Blatná a Strakonice (v %)

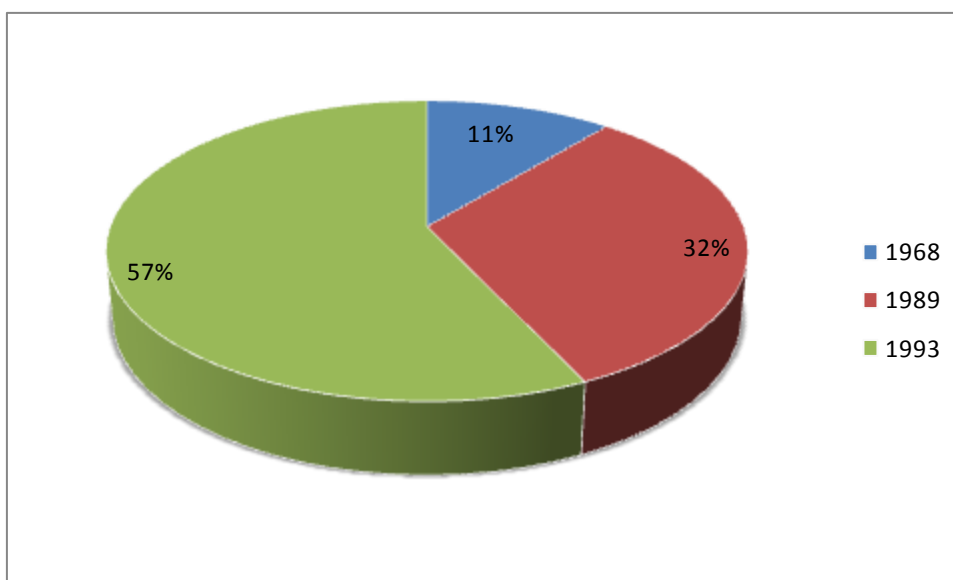
Zdroj: Vlastní výzkum

Vyhodnocení otázky 9

Otázka je zaměřená na to, kdy přijala Česká republika v Úmluvu o právech dítěte v platnost. Otázka byla rovněž uzavřená a 3 možnostmi. Rok 1968 zvolilo 11 dotázaných (11 %), rok 1989 32 respondentů (32 %) a rok 1993 (správná odpověď) 57

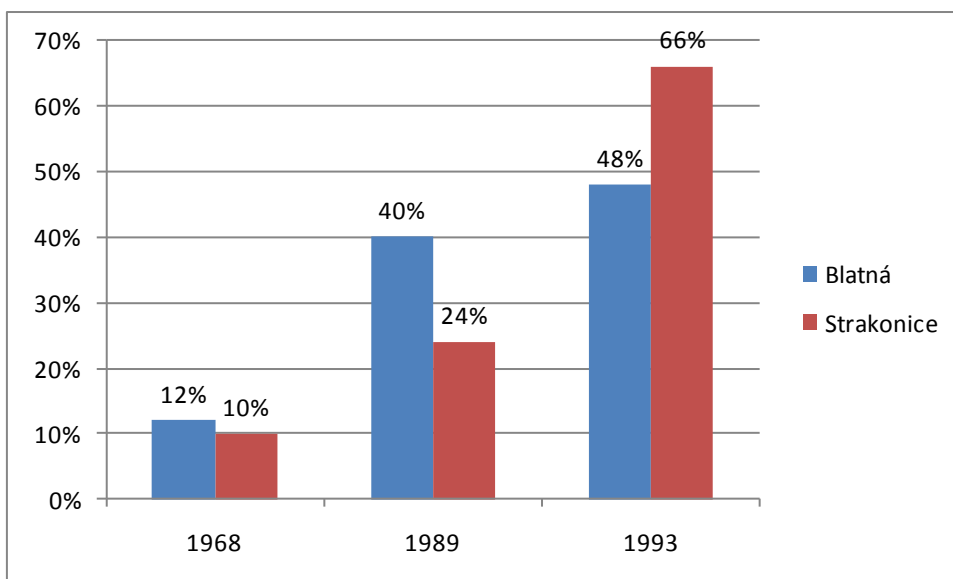
respondentů (57 %). Blatná - 1968 - 6 respondentů (12 %), 1989 - 20 respondentů (40 %) a 1993 - 24 dotázaných (48 %). Strakonice - 1968 - 5 respondentů (10 %), 1989 - 12 respondentů (24 %) a 1993 - 33 dotázaných (66 %).

Graf 3 – Rok přijetí Úmluvy o právech dítěte v České republice (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 4 – Rok přijetí Úmluvy o právech dítěte v České republice-Blatná a Strakonice (v %)

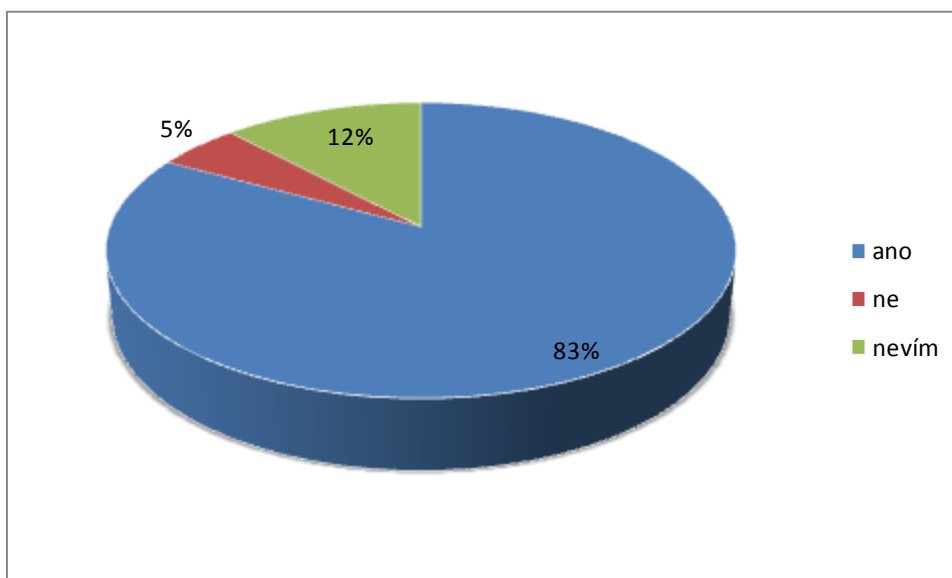

Zdroj: Vlastní výzkum

Vyhodnocení otázky 10

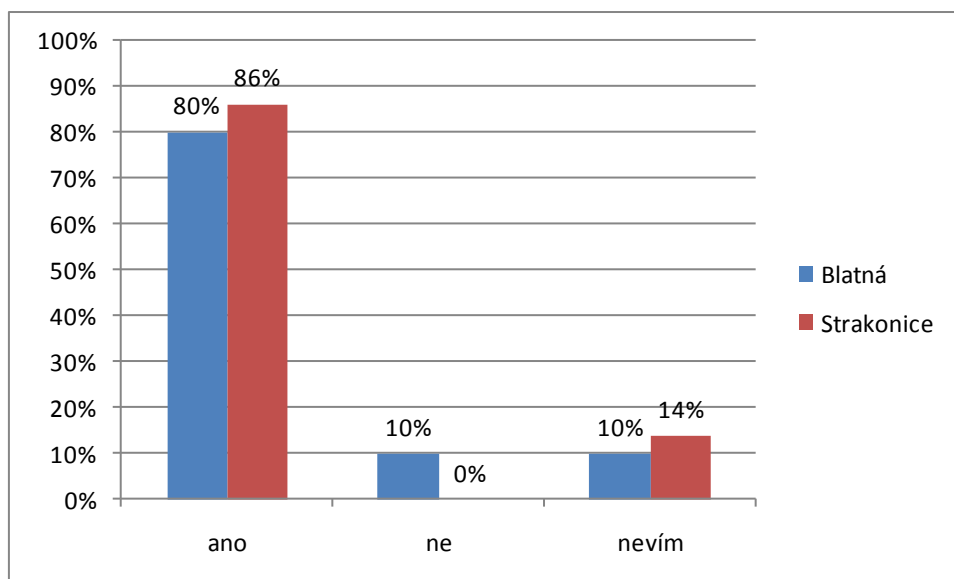
Následující otázkou bylo zjištěno, zda si dotázaní myslí, že je povinné dodržovat Úmluvu o právech dítěte. Rovněž i tato otázka byla uzavřená. Respondenti měli na výběr z těchto možností: ano, ne a nevím. Pro ano se rozhodlo a odpovědělo správně nejvíce respondentů 83 (83 %), ne zvolilo 5 dotazovaných (5 %) a 12 tázaných nevědělo (12 %). Blatná - ano – 40 respondentů (80 %), ne - 5 dotazovaných (10 %) a 5 tázaných nevědělo (10 %). Strakonice – ano - 43 respondentů (86 %), ne - žádný respondent (0 %) a 7 respondentů (14 %) nevědělo.

Graf 5 – Povinnost dodržovat Úmluvu o právech dítěte (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 6 – Povinnost dodržovat Úmluvu o právech dítěte-Blatná a Strakonice (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Vyhodnocení otázky 11

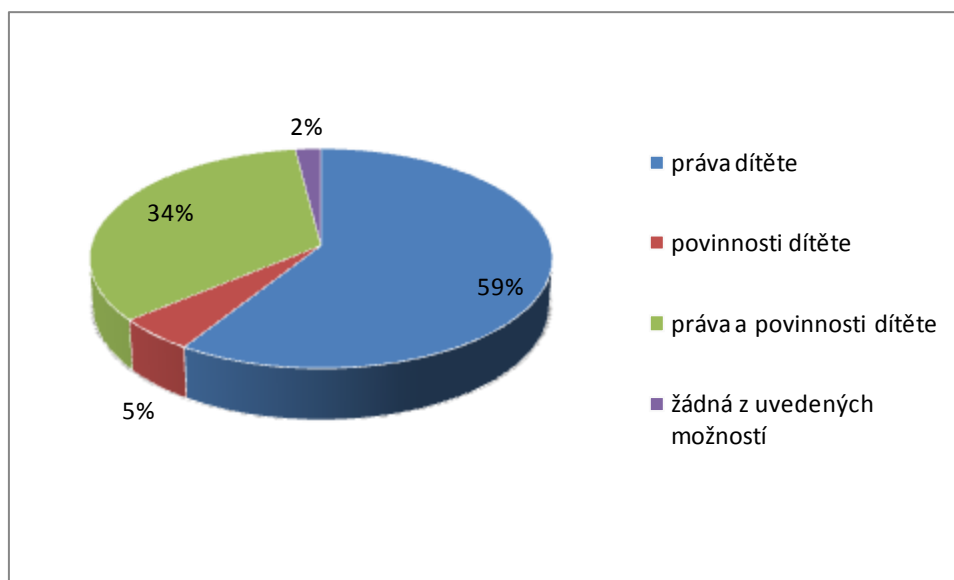
V této otázce měli respondenti definovat Úmluvu o právech dítěte, pro lepší grafické znázornění, byli rozděleni na správně (28 respondentů - 28 %) a špatně (72 respondentů - 72 %) uvedené odpovědi. Blatná - správně (15 respondentů - 30 %) a špatně (35 respondentů - 70 %). Správné odpovědi byly: stanovuje občanská, ekonomická, sociální a kulturní práva; zásadní dokument; práva dítěte, jak se může hájit, na co má nárok; obsahuje práva dětí; soubor práv dítěte; měla by děti ochraňovat a zabezpečit jejich práva a základní práva dětí, která by měla být dodržována na celém světě. Špatné odpovědi byly: výpis všeho potřebného pro správný růst dítěte; netuším, jen vím, že něco takového existuje; abych pravdu řekl, nemám ponětí, nejspíš to bude něco o adopci; upravuje práva a povinnosti dítěte; dítě, základ rodiny; nutnost; jak se chovat k dětem a nijak, pro mě Úmluva o právech dítěte neexistuje, dítě není věc, aby se o ní takto hovořilo. Strakonice - správně (13 respondentů - 26 %) a špatně (37 respondentů - 74 %). Správné odpovědi byly: soubor práv dítěte; dodržování práv dítěte s ohledem na jejich ochranu zdraví; zdravého vývoje; dostatečného vzdělání; dohoda, která stanoví práva dítěte a státy, které podepsaly Úmluvu, jsou povinny dbát na práva dětí bez ohledu na rasu, pohlaví, vzdělání a náboženství. Špatné odpovědi byly: děti

mají mít stejná práva i povinnosti jako dospělí; dítě má mít všechna práva; chrání osobnost dítěte; dítě mají stejná práva jako dospělí; souhrn práv a povinností dětí ve společnosti států, které se pod smlouvu podepsaly, a určuje povinnosti dětí vůči dospělým.

Vyhodnocení otázky 12

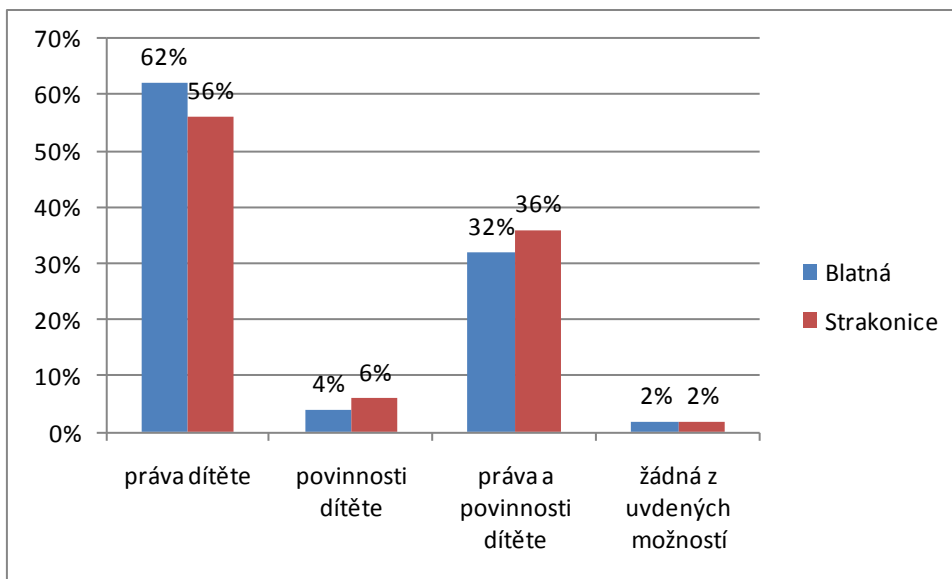
Uzavřenou otázkou se 4 možnostmi bylo zjištěno, co je podle respondentů upraveno v Úmluvě o právech dítěte. Správně bylo, že práva dětí a takto odpovědělo 59 respondentů (59 %). Povinnosti označilo 5 dotazovaných (5 %), práva a povinnosti dětí vybralo 34 respondentů (34 %) a poslední variantu žádná z uvedených možností si zvolili 2 respondenti (2 %). Blatná - práva dětí - 31 respondentů (62 %), povinnosti dětí - 2 dotazování (4 %), práva a povinnosti dětí - 16 respondentů (32 %) a žádná z uvedených možností - 1 respondent (2 %). Strakonice - práva dětí - 28 respondentů (56 %), povinnosti dětí - 3 dotazování (6 %), práva a povinnosti dětí - 18 respondentů (36 %) a žádná z uvedených možností si - 1 respondent (2 %).

Graf 7 – Co upravuje Úmluva o právech dítěte (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 8 – Co upravuje Úmluva o právech dítěte-Blatná a Strakonice (v %)

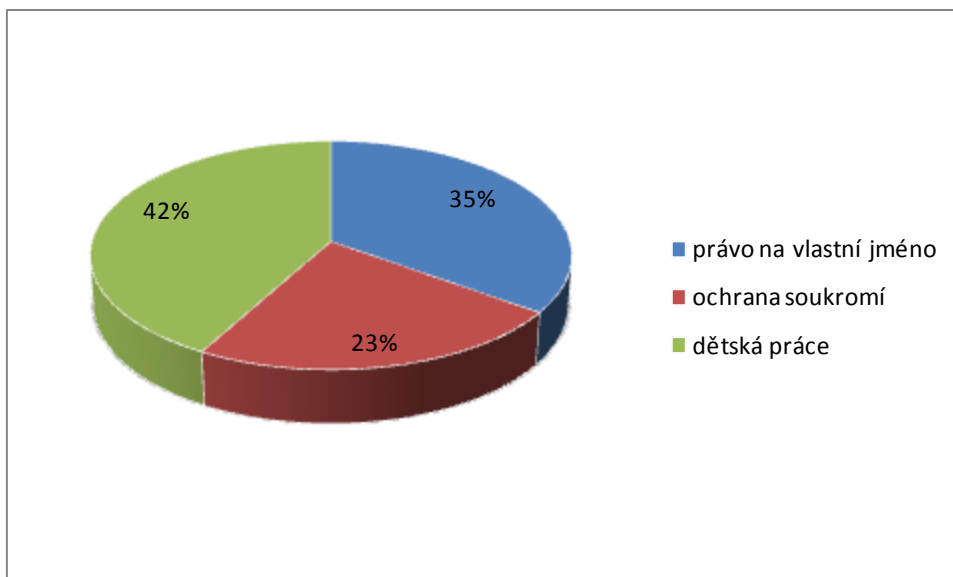

Zdroj: Vlastní výzkum

Vyhodnocení otázky 13

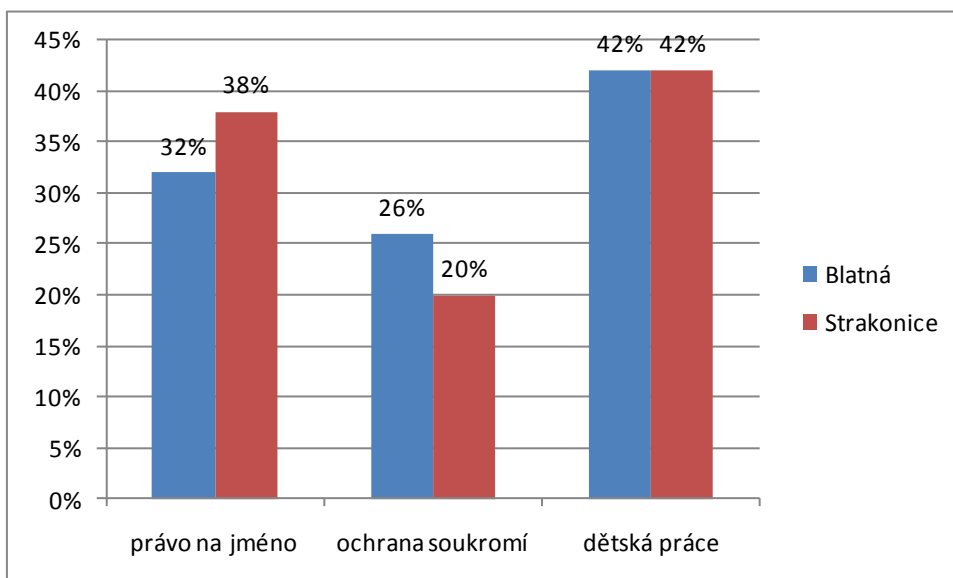
Touto otázkou se zjišťovalo, jaké právo není obsaženo v Úmluvě o právech dítěte. 35 respondentů zvolilo, že do Úmluvy nepatří právo na vlastní jméno (35 %), 23 respondentů odpověděli ochrana soukromí (23 %) a poslední správnou možnost dětská práce označilo 42 dotazovaných (42 %). Blatná - právo na vlastní jméno - 16 respondentů (32 %), ochrana soukromí - 13 respondentů (26 %) a dětská práce - 21 dotazovaných (42 %). Strakonice - právo na vlastní jméno - 19 respondentů (38 %), ochrana soukromí - 10 respondentů (20 %) a dětská práce - 21 dotazovaných (42 %).

Graf 9 – Jaké právo není obsaženo v Úmluvě o právech dítěte (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 10 – Jaké právo není obsaženo v Úmluvě o právech dítěte-Blatná a Strakonice (v %)

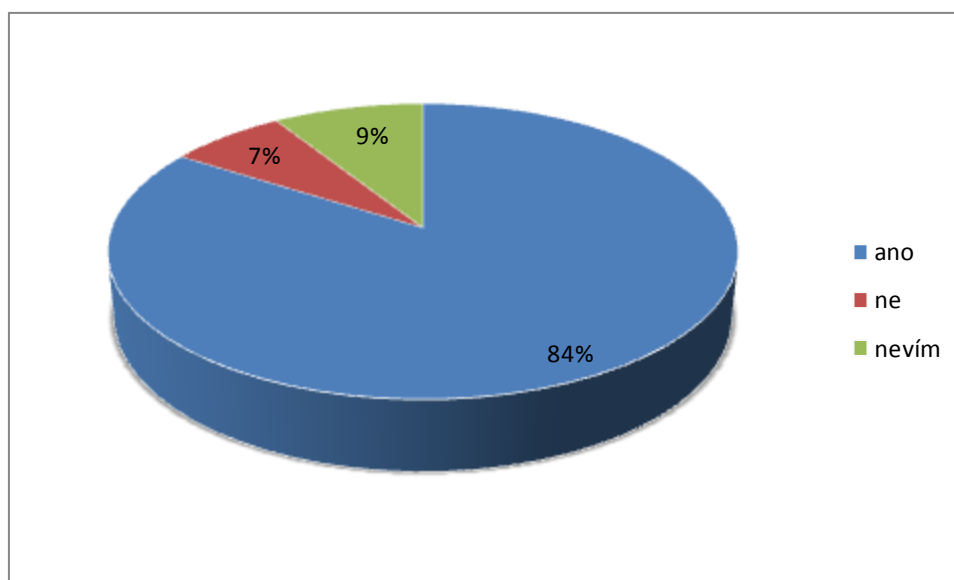
Zdroj: Vlastní výzkum

Vyhodnocení otázky 14

Na otázku zda Úmluva o právech dítěte upravuje práva dětí z menšin a dětí uprchlíků. Správnou variantu ano označilo 84 dotázaných (84 %), variantu ne vybralo 7

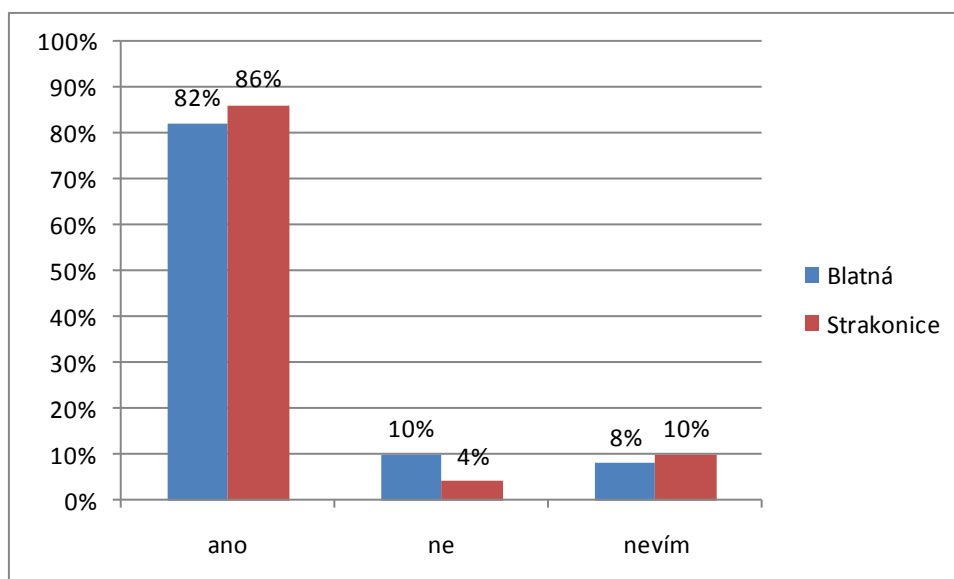
respondentů (7 %) a nevědělo 9 občanů (9 %). Blatná - ano - 41 dotázaných (82 %), ne - 5 respondentů (10 %) a nevěděli 4 občané (8 %). Strakonice - ano - 43 dotázaných (86 %), ne - 2 respondenti (4 %) a nevědělo 5 respondentů (10 %).

Graf 11 – Úprava práv dětí z menšin a dětí uprchlíků (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 12 – Úprava práv dětí z menšin a dětí uprchlíků-Blatná a Strakonice (v %)

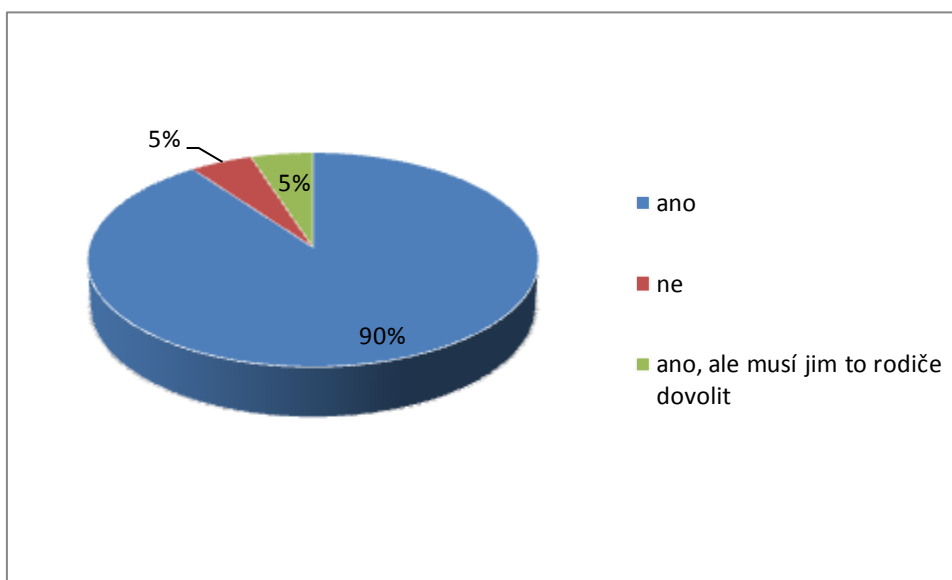

Zdroj: Vlastní výzkum

Vyhodnocení otázky 15

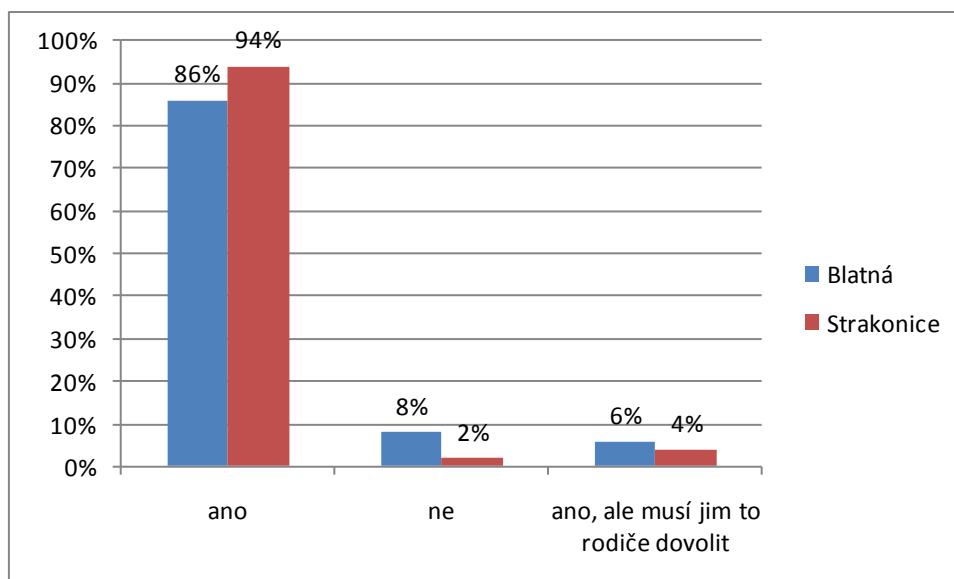
Na otázku zda mohou děti vyjadřovat svobodně své názory, odpovídali respondenti takto: ano 90 dotazovaných (90 %) – správná odpověď, ne zvolilo 5 respondentů (5 %) a ano, ale musí jim to rodiče dovolit, vybralo 5 dotázaných (5 %). Blatná - ano - 43 dotazovaných (86 %), ne - 4 respondenti (8 %) a ano, ale musí jim to rodiče dovolit - 3 dotázaní (6 %). Strakonice – ano - 47 dotazovaných (94 %), ne - 1 respondent (2 %) a ano, ale musí jim to rodiče dovolit - 2 dotázaní (4 %).

Graf 13 – Svobodné vyjadřování názorů dětí (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 14 – Svobodné vyjadřování názorů dětí-Blatná a Strakonice (v %)

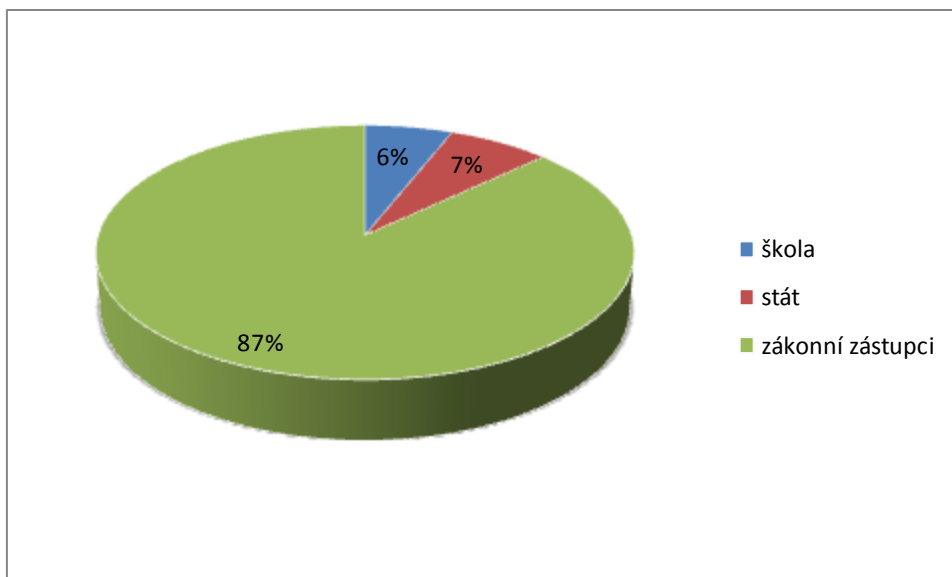

Zdroj: Vlastní výzkum

Vyhodnocení otázky 16

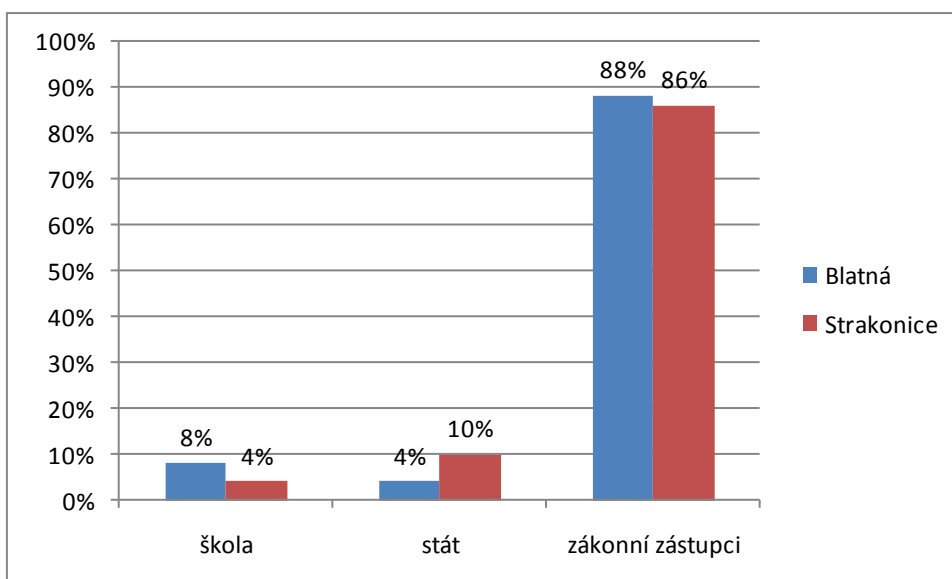
Kdo zodpovídá za výchovu dítěte, byla další uzavřená otázka. Z 3 možností zvolili stát 6 respondenti (6 %), školu 7 respondenti (7 %) a správnou odpověď zákonní zástupci označilo 87 respondentů - 87 %. Blatná – stát - 2 respondenti (4 %), škola - 4 respondenti (8 %) a zákonní zástupci - 44 respondentů (88 %). Strakonice - stát - 5 respondentů (10 %), škola - 2 respondenti (4 %) a zákonní zástupci - 43 respondentů (86 %).

Graf 15 – Kdo je zodpovědný za výchovu dítěte (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 16 – Kdo je zodpovědný za výchovu dítěte-Blatná a Strakonice (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Vyhodnocení otázky 17

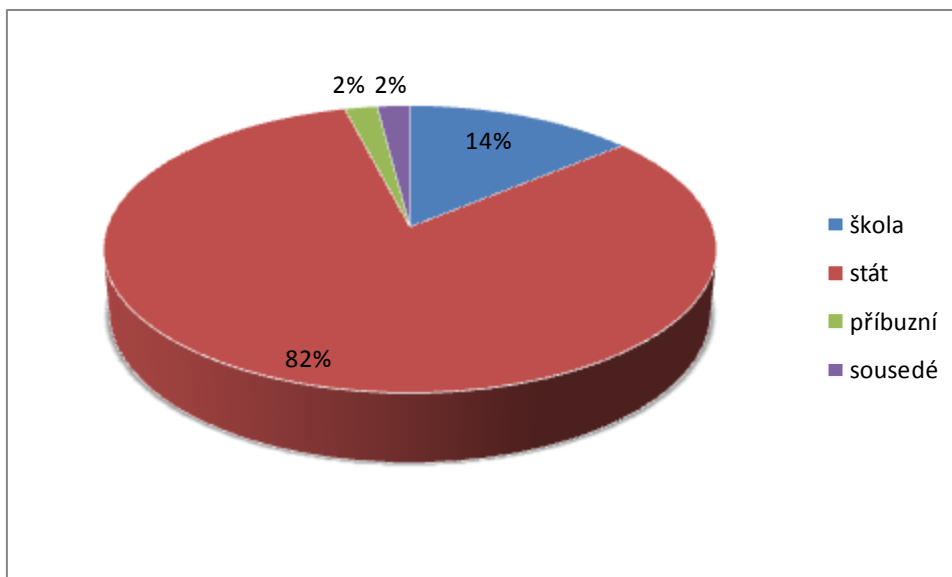
Zde měli respondenti vypsát, před čím má být dítě chráněno. Respondenti zodpověděli otázku správně (43 respondentů - 43 %) nebo špatně (57 dotazovaných - 57 %). Blatná - správně (21 respondentů - 42 %) a špatně (29 dotazovaných - 58 %). Mezi

správné odpovědi uváděli: diskriminace, zneužívání, bití, sexuálním zneužívání, týrání, nelegální práce, drogy, účast na vojenských konfliktech, alkohol, kouření. Mezi špatné odpovědi patřilo: před vším, škola, nemoci, před hádkami, chřipkou, před bezdomovci, rock'n'roll, před muži, vším co uzná za vhodné zákonný zástupce, lidmi, školou a českými politiky. Strakonice - správně (22 respondentů - 44 %) a špatně (28 dotazovaných - 66 %). Mezi správné odpovědi uváděli: tělesné a duševní násilí, špatná zacházení, rasová diskriminace, vykonávání těžké práce, zneužíváním, šikanou, drogy, týrání, tělesné tresty, vše co by mohlo ohrozit jeho plnohodnotný rozvoj, ponižování, cigarety, alkohol a porno. Mezi špatné odpovědi patřilo: infekční onemocnění, nemoci, lidmi, buzerací, nemravný způsob výchovy, ostatní děti, dospělí včetně rodičů, vlivy společnosti, zlý lidé, sekty a učitelé.

Vyhodnocení otázky 18

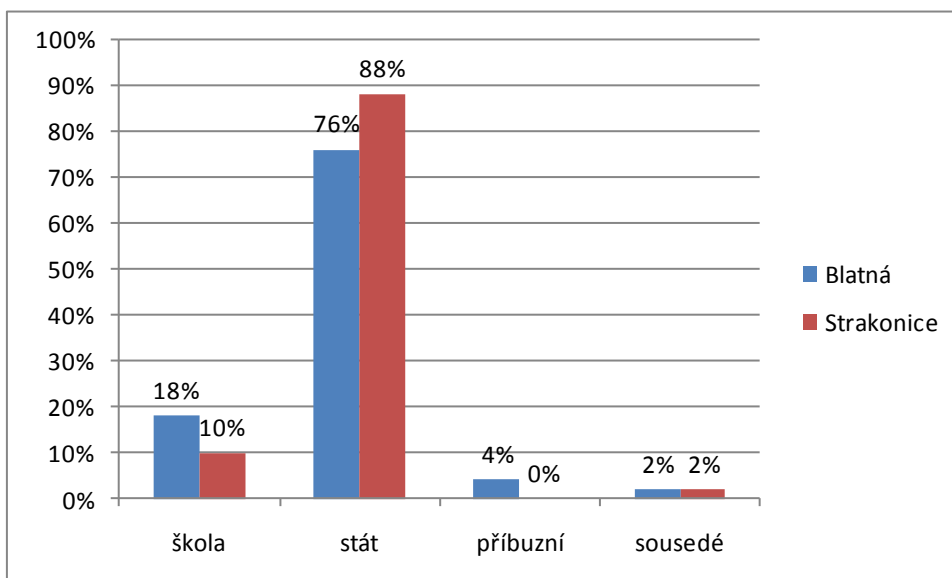
Další uzavřená otázka se ptala na to, kdo je povinen pomáhat rodičům k zajištění přiměřené životní úrovně pro celkový rozvoj dítěte. Správně odpovědělo 82 respondentů (82 %), že rodičům pomáhá stát. Zbylé možnosti škola, příbuzní a sousedé určilo 14 (14 %), 2 dotazování (2 %) a 2 respondenti (2 %). Blatná - stát - 38 respondentů (76 %), škola – 9 respondentů (18 %), příbuzní - 2 dotazování (4 %) a sousedé - 1 respondent (2 %). Strakonice - stát - 44 respondentů (88 %), škola – 5 respondentů (10 %), příbuzní – žádný respondent (0 %) a sousedé - 1 respondent (2 %).

Graf 17 – Kdo pomáhá rodičům k zajištění životní úrovně dítěte (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 18 – Kdo pomáhá rodičům k zajištění životní úrovně dítěte-Blatná a Strakonice (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Vyhodnocení otázky 19

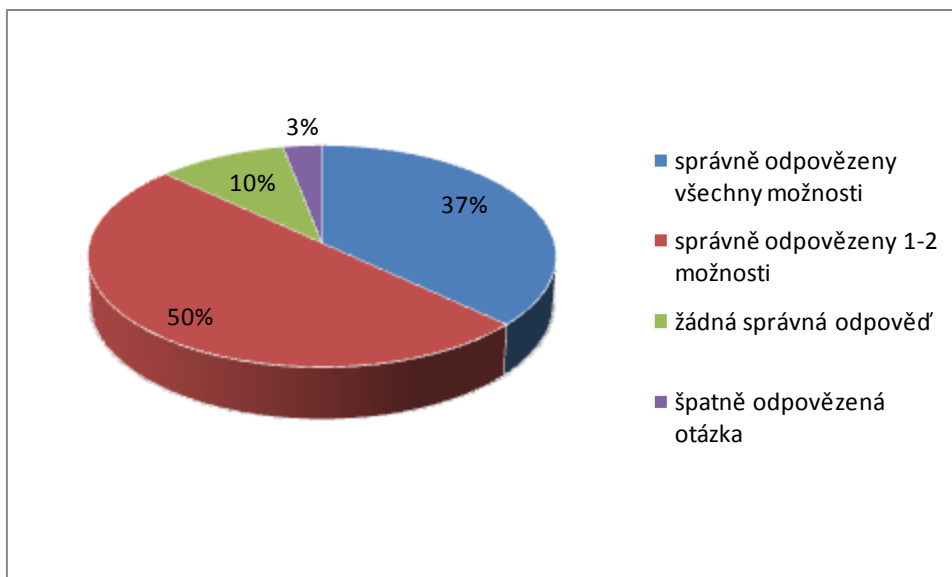
Zde budou vypsány odpovědi na dotaz, kdo by měl poučit dítě o Úmluvě o právech dítěte. Blatná - rodiče, škola, stát, učitel, zákonní zástupci, média, mateřská

škola, psycholog, škola nebo pediater, lékař a instituce samovzdělávání rodičů. Strakonice - škola, sdělovací prostředky – televizní pořady, rodiče, zákonní zástupci, učitel/ka, klasifikovaná osoba seznámená s veškerými informacemi, veřejná média, škola a rodiče jim to vysvětlí, sociální pracovník, lékaři a dle mého názoru vše spočívá ve výchově a je to hlavně na rodičích, nefunguje-li rodina, pak je náhradním řešením samozřejmě škola a dále dle možností konkrétních případů.

Vyhodnocení otázky 20

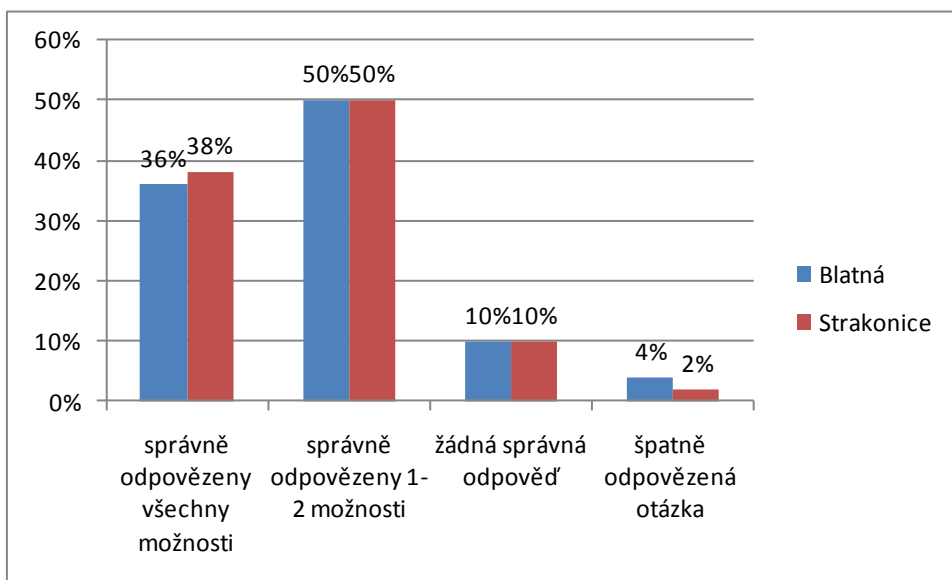
Na tuto uzavřenou otázku bylo možno odpovědět více správnými odpověďmi. Bylo 5 možností (právo na sociální zabezpečení, právo na volný čas, právo nenavštěvovat školu, právo na zapojení do ozbrojeného konfliktu a právo na svobodu myšlení), z toho byly 3 správné (právo na sociální zabezpečení, právo na volný čas a právo na svobodu myšlení). Pro vyhodnocení se správné a špatné odpovědi odčítaly, a podle toho byly stanoveny okruhy odpovědí. Správně odpovězeny všechny možnosti zvolilo 37 respondentů (37 %), správně odpovězeny 1-2 možnosti vybralo 50 respondentů (50 %), žádnou správnou odpověď zvolilo 10 respondentů (10 %) a špatně odpověděli 3 respondenti (3 %). Blatná - správně odpovězeny všechny možnosti - 18 respondentů (36 %), správně odpovězeny 1-2 možnosti - 25 respondentů (50 %), žádná správná odpověď - 5 respondentů (10 %) a špatně odpověděli 2 respondenti (4 %). Strakonice - správně odpovězeny všechny možnosti - 19 respondentů (38 %), správně odpovězeny 1-2 možnosti - 25 respondentů (50 %), žádná správná odpověď - 5 respondentů (10 %) a špatně odpověděl 1 respondent (2 %).

Graf 19 – Práva, která upravuje Úmluva o právech dítěte (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Graf 20 – Práva, která upravuje Úmluva o právech dítěte-Blatná a Strakonice (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Vyhodnocení otázky 21

Na tuto otázku odpovědělo celkem 17 respondentů (17 %). Blatná – otázku zodpovědělo 9 dotázaných (18 %) z 50 respondentů (100 %). Napsáno bylo toto:

„Úmluva o právech dětí by mohla mít význam, pokud by tyto práva byla striktně dodržována a vždy soudem podporována.“; „souhlasím se zákonnou ochranou všech dětí“; „odpovídám dle intuice, jak by to dle mého mělo být – Úmluvu o právech dítěte jsem nestudoval“; „myslím si, že dotazník není moc kvalitně vymyšlen“; „Při vyplňování tohoto dotazníku jsem zjistila, že moje znalosti v této oblasti nejsou moc bohaté a určitě by o tom lidé měli být více informováni.“; „O dané téma se nezajímám, ale dotazník má dobře definované otázky. Je zajímavý.“; „Nezlob se na mě, ale tento dotazník je udělaný jen pro lidi, kteří se v tomto oboru orientují. Pro širokou veřejnost tento dotazník nemá vůbec smysl!“; „Podle mého názoru je Úmluva o právech dítěte vytvořena hlavně pro rozvojové země a sociálně slabé vrstvy obyvatelstva, protože každý „normální“ člověk z vyspělé země se snaží dodržovat body z Úmluvy naprosto přirozeně a automaticky, aniž by věděl, že nějaká Úmluva existuje. A také by se dítě mělo dozvědět, že kromě práv má také nějaké povinnosti, které se musejí dodržovat, aby vůbec mohlo fungovat ve společnosti.“ a „Rád bych si Úmluvu o právech dítěte v budoucnosti přečetl ještě jednou, neboť se domnívám, že mám jisté nedostatky.“

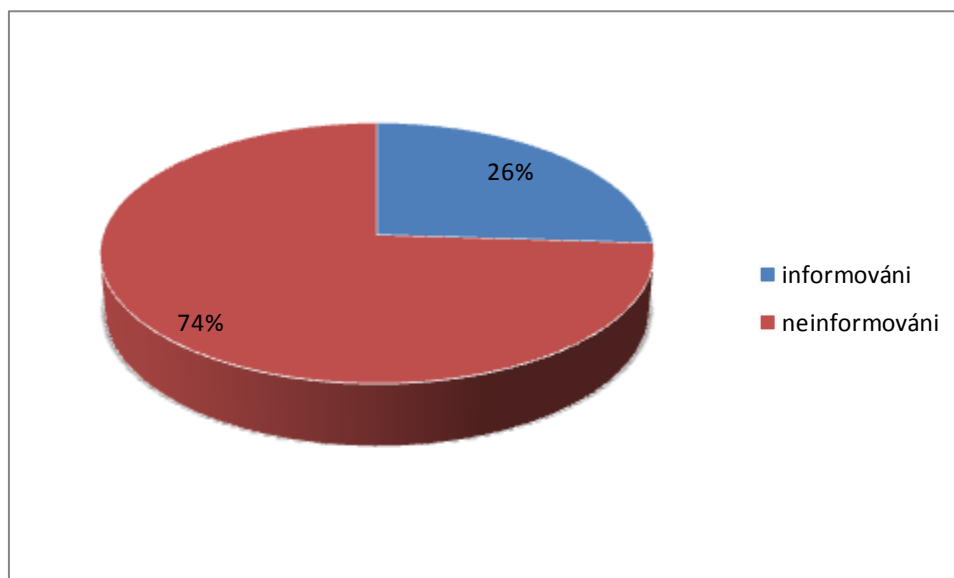
Strakonice - otázku zodpovědělo 8 dotázaných (16 %) z 50 respondentů (100 %). Napsáno bylo toto: „přeji Vám hodně zdaru a sil do další práce a děkuji Vám za zaslání dotazníku, neboť ve mně alespoň vzbudil potřebu si ten zákon přečíst, což je možná největší smysl tohoto dotazníku“; „Málokteré dítě vůbec tuší, že existuje Úmluva o právech dítěte, a že má nějaká práva. Děti by měly být o tomto právu poučeny ve školním zařízení, což je pro ně objektivní zdroj. Často dochází k porušování práv dítěte právě ve vlastní rodině, a tak by dítě vědělo, že si nemusí nechat vše líbit a může se obrátit na někoho blízkého v okolí a požádat o pomoc např. třídního učitele, vychovatele anebo se obrátit přímo na Fond ohrožených dětí.“; „V našem státě se tato Úmluva nedodržuje – práva dětí nejsou dodržována mnohdy ani od vlastních rodičů, sociální pracovníci i policie – vždy čekají až týrání a zneužívání – přesáhne do zločinu a to je dost pozdě. Každý by si měl uvědomit, že děti jsou naše budoucnost, jak si je vychováme – takový bude další život společnosti.“; „snad jsem nenapsal samé kraviny a doufám, že ti to pomohlo“; „netuším komu je to dobrý“; „Nezapomínejme i na druhou stranu mince – máme práva, ale i povinnosti – upozorňujme děti na to!“; „dotazník byl více zajímavý nežli méně, ale bez dějepisu a slohu byl by lepší“ a „V našem státě se

minimálně dodržují práva dítěte, ale i povinnosti, vše to souvisí s výchovou jak v rodině, tak i ve školách, ale to je pravděpodobně vše spojeno se současnou situací (jak sociální tak i ekonomickou), děti jsou naše budoucí investice, a jak je vychováme tak i taková bude společnost.“.

Informovanost veřejnost

Za nedostatečně informované občany byli považováni ti, kteří odpověděli na polovinu uzavřených otázek a jednu otevřenou špatně. Výsledky jsou následující: 26 respondentů (26 %) je informováno a 74 respondentů (74 %) má nedostatečné informace o Úmluvě o právech dítěte. Určená hranice pro splnění hypotézy H1 byla 50% nesprávně zodpovězených dotazníků.

Graf 21 – Informovanost veřejnosti (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

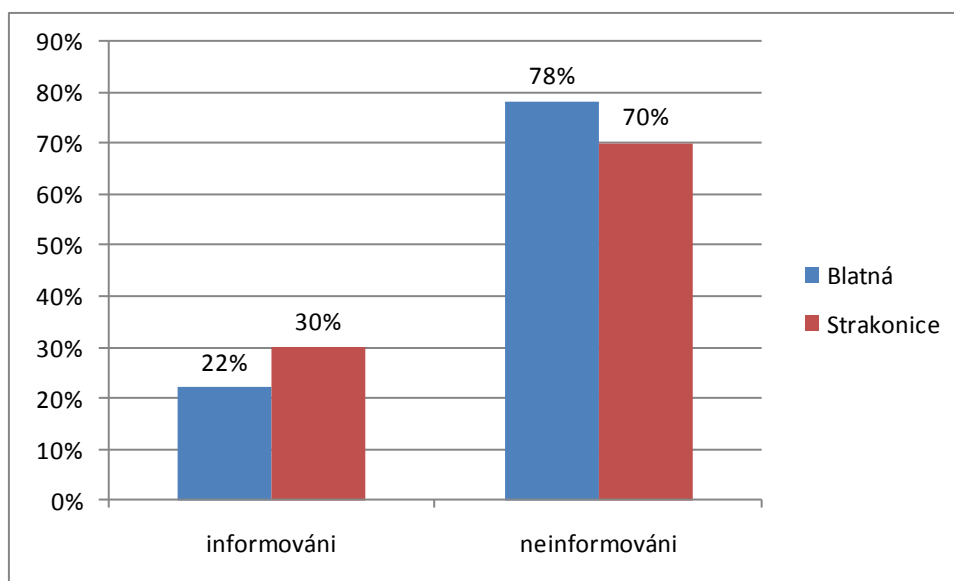
Informovanost občanů města Blatná

Za nedostatečně informované občany byli považováni ti, kteří odpověděli na polovinu uzavřených otázek a jednu otevřenou špatně. Výsledky jsou následující: 11 respondentů (22 %) je informováno a 39 respondentů (78 %) má nedostatečné informace o Úmluvě o právech dítěte.

Informovanost občanů města Strakonice

Za nedostatečně informované občany byli považováni ti, kteří odpověděli na polovinu uzavřených otázek a jednu otevřenou špatně. Výsledky jsou následující: 15 respondentů (30 %) je informováno a 35 respondentů (70 %) má nedostatečné informace o Úmluvě o právech dítěte.

Graf 22 - Informovanost–Blatná a Strakonice (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

4.2 Výzkum – pedagogové

4.2.1 Identifikační údaje

Pohlaví

První identifikační otázka se týkala pohlaví respondentů. Z celkového počtu 20 respondentů (100 %) bylo 17 žen (85 %) a pouze 3 muži (15 %).

Věk

Zde měli respondenti uvést věk. Nejmladšímu dotazovanému je 26 let, nejstaršímu je 60 let a průměrný věk všech respondentů činí 43,45 let. Medián je 45 let.

Vzdělání

Tato otázka zjišťovala nejvyšší dosažené vzdělání. Většina 18 respondentů (90 %) má vysokoškolské vzdělání a zbylí 2 respondenti (10 %) mají středoškolské vzdělání.

Děti

Dotazovaní měli uvést, zda mají děti. 16 respondentů (80 %) má děti a 4 respondenti (20 %) jsou bez dětí.

Vyučovaný předmět a stupeň

Zde měli dotazovaní vypsát, jaký předmět vyučují a na jaké stupni. Pro lepší názornost jsem je rozdělila na skupiny. První byli učitelé, jež učí na první stupni (8 respondentů - 40 %) a 12 respondentů (60 %) vyučuje na druhém stupni tyto předměty: Dějepis, Tělesnou výchovu, Občanskou výchovu, Ruský jazyk, Informatiku, Český jazyk, Německý jazyk, Hudební výchovu, Výtvarnou výchovu, Matematiku, Pracovní činnost, Anglický jazyk a Zeměpis.

Třídnictví

Poslední identifikační otázka se ptala na to, zda má pedagog třídnictví. Z 20 respondentů (100 %) bylo 11 třídních učitelů (55 %) a zbylých 9 (45 %) bylo bez třídnictví.

4.2.2 Otázky týkající se zkoumané problematiky

Vyhodnocení otázky 7

„Informujete žáky o Úmluvě o právech dítěte?“ byla otázkou, která při záporném zodpovězení (11 respondentů - 55 %) měla za následek, že na otázky 8 – 12 respondent neodpovídal. Pro ty, jež odpověděli kladně (9 respondentů - 45%) byli určeny níže napsané otázky.

Vyhodnocení otázky 8

Na tuto otázku odpovídalo jen 9 učitelů. Prostřednictvím této otázky bylo zjištěno, ve kterém ročníku informují o Úmluvě o právech dítěte. Odpovědi jsou

seřazeny chronologicky: první třída, druhá třída, třetí – pátá třída (3x), šestá – devátá (3x), sedmá třída a devátá třída.

Vyhodnocení otázky 9

Touto otázkou se zjišťovalo, v jakém předmětu učitelé informují žáky o Úmluvě o právech dítěte. Učitelé uvedli, že výklad provádí v těchto předmětech: Rodinná výchova, Občanská výchova, Český jazyk, Přírodověda, Prvouka, Vlastivěda, jednání předsedů tříd a celá výuka.

Vyhodnocení otázky 10

Pedagogové, kteří informují žáky o Úmluvě o právech dítěte, měli napsat kolik času, věnují probrání této problematiky. Uvedené časy byli následné: 2 - 3 vyučovací hodiny; 1 - 2 vyučovací hodiny; 1 vyučovací hodina; nepravidelně několik minut; vždy, když řeším s dětmi nějakou situaci.

Vyhodnocení otázky 11

Respondenti měli vypsát, z jakých zdrojů čerpají informace o Úmluvě o právech dítěte pro jejich následný výklad při výuce. Nejčastěji byl zmiňován internet, učebnice, z praxe, z novin, práva žáka, vlastní zkušenost, z televize, výklad Úmluvy o právech dítěte – „AHOJ, ÚMLUVO“, propagační materiály – „Vím, co smím“ a „Práva jsou pro všechny – Nadace Naše dítě“.

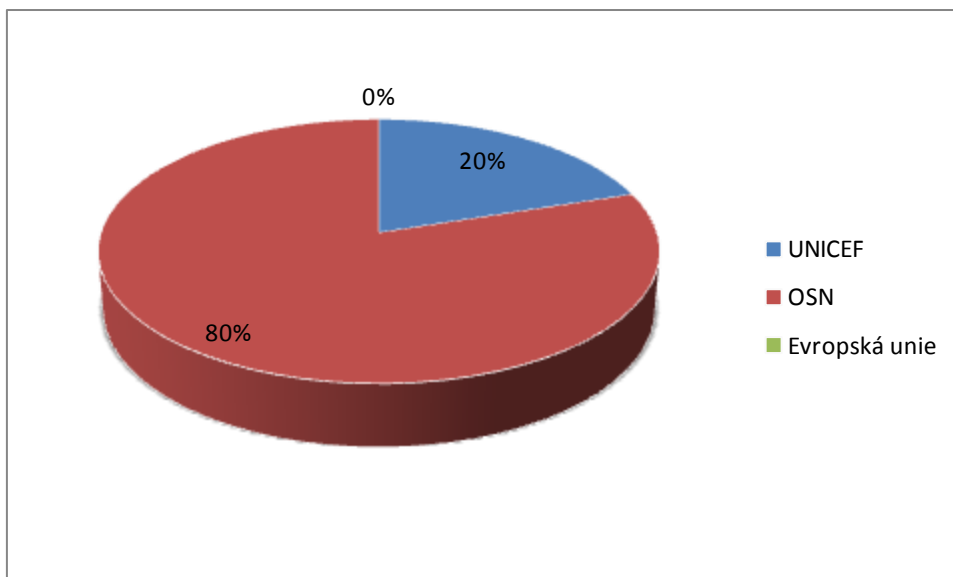
Vyhodnocení otázky 12

Zde měl pedagog zhodnotit, jestli žáci rozumí jeho výkladu Úmluvy o právech dítěte. Všech 9 respondentů odpovědělo, že ano (100 %).

Vyhodnocení otázky 13

Na tuto otázku odpovídalo již všech 20 respondentů (100 %). Uzavřenou otázkou se 3 variantami odpovědi byli respondenti tázáni na orgán, který přijal Úmluvu o právech dítěte v platnost. UNICEF byl vybrán 4 pedagogy (20 %), OSN byl správně zvolen 16 respondenty (80 %) a Evropskou unií žádný tázaný neoznačil (0 %).

Graf 1 – Přijetí Úmluvy o právech dítěte v platnost (v%)

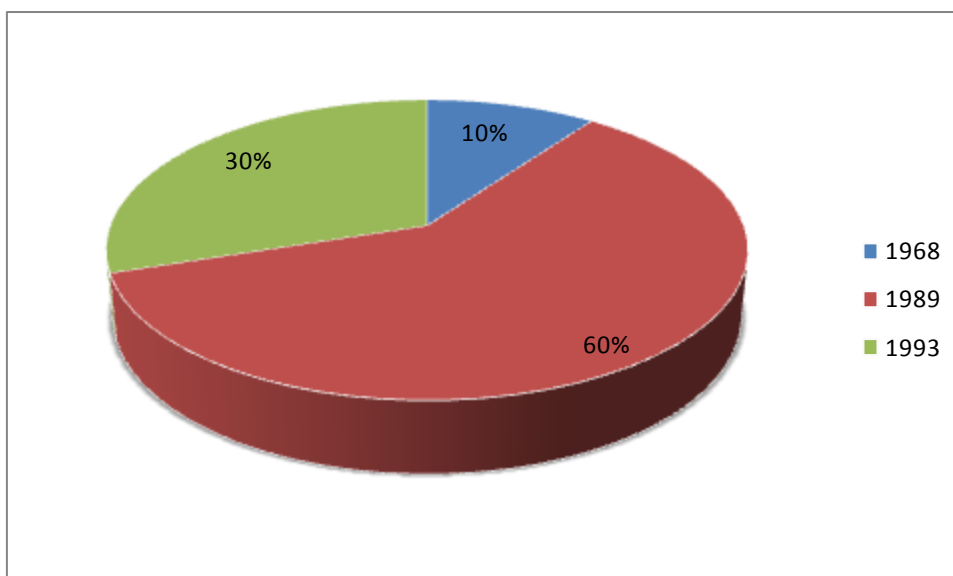

Zdroj: Vlastní výzkum

Vyhodnocení otázky 14

Další otázkou bylo, ve kterém roce přijala Česká republika Úmluvu o právech dítěte. Rok 1968 si zvolili 2 respondenti (10 %), rok 1989 označilo 12 respondentů (60 %) a správně vybralo rok 1993 6 dotázaných (30 %).

Graf 2 – Rok přijetí Úmluvy o právech dítěte v České republice (v %)

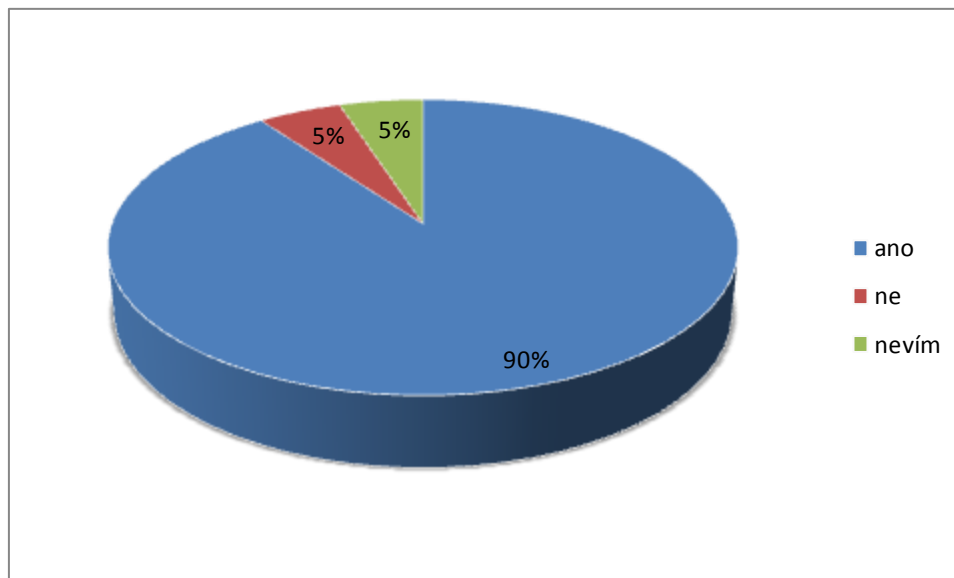

Zdroj: Vlastní výzkum

Vyhodnocení otázky 15

Respondenti prostřednictvím této otázky uváděli, zda je povinné dodržovat Úmluvu o právech dítěte. Správně odpovědělo 18 respondentů - 90 % - ano. Ne vybral 1 respondent (5 %) a 1 respondent (5 %) nevěděl.

Graf 3 – Povinnost dodržovat Úmluvu o právech dítěte (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Vyhodnocení otázky 16

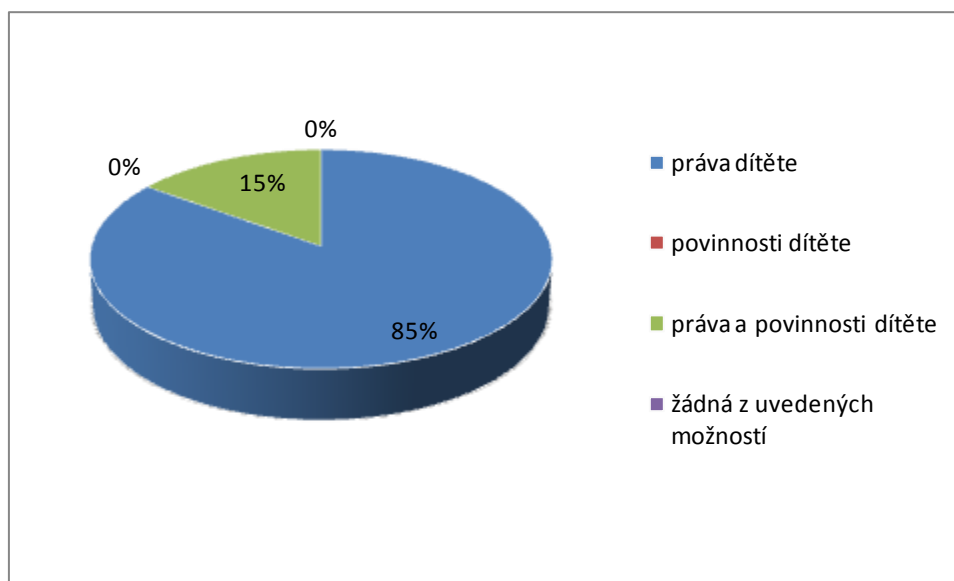
V této otázce měli respondenti definovat Úmluvu o právech dítěte, pro lepší grafické znázornění, byli rozděleni na správně (12 respondentů - 60 %) a špatně (8 respondentů - 40 %) uvedené odpovědi. Správné odpovědi byly: zabezpečuje práva dětí bez rozdílu rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka; Úmluva definuje základní práva dětí právo na život v rodině, na vzdělání, na péči, jídlo, ošacení, kontrola jejich dodržování; co smějí dělat; zahrnuje základní práva; zapojené státy zajišťují ochranu dítěte, zamezení diskriminace (jazyk, národnost), zajištění zázemí rodiny, ochrana před zneužitím (sexuálním), před týráním, právo na názor, vyslovení názoru, na vzdělání; vymezení práv dítěte; zajišťuje a zabezpečuje vývoj dítěte, zahrnuje přežití a rozvoj dětí, ochrana dětí, účast dětí na životě společnosti, právní subjektivita; mezinárodní dohoda určující občanská, ekonomická, politická, kulturní a sociální práva dětí. Špatné

odpovědi byly: zajišťuje práva a povinnosti dítěte; co děti smějí a nesmějí dělat, kdo má nad nimi dozor; pokud by byla všeobecně uznávána, za velmi důležitou, bohužel co je na papíře nelze jen tak přenést do mozku a nevím, jak ji definovat, zatím jsem o ní mnoho neslyšela.

Vyhodnocení otázky 17

Uzavřenou otázkou se 4 možnostmi bylo zjištěno, co je podle pedagogů upraveno v Úmluvě o právech dítěte. Správně bylo, že práva dětí a takto odpovědělo 17 respondentů (85 %). Práva a povinnosti dětí vybrali 3 respondenti (15 %), Zbylé varianty povinnosti dítěte a žádná z uvedených možností si nevolil nikdo.

Graf 4 – Co upravuje Úmluva o právech dítěte (v %)

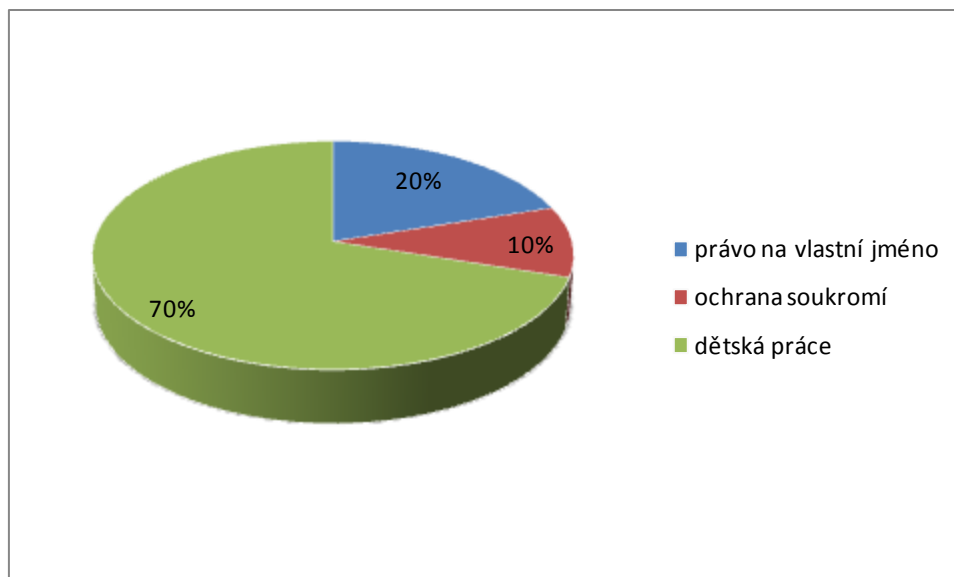

Zdroj: Vlastní výzkum

Vyhodnocení otázky 18

Touto otázkou se zjišťovalo, jaké právo není obsaženo v Úmluvě o právech dítěte. 4 respondenti zvolili, že do Úmluvy nepatří právo na vlastní jméno (20 %), 2 respondenti odpověděli ochrana soukromí (10 %) a poslední správnou možnost dětská práce označilo 14 pedagogů (70 %).

Graf 5 – Jaké právo není obsaženo v Úmluvě o právech dítěte (v %)

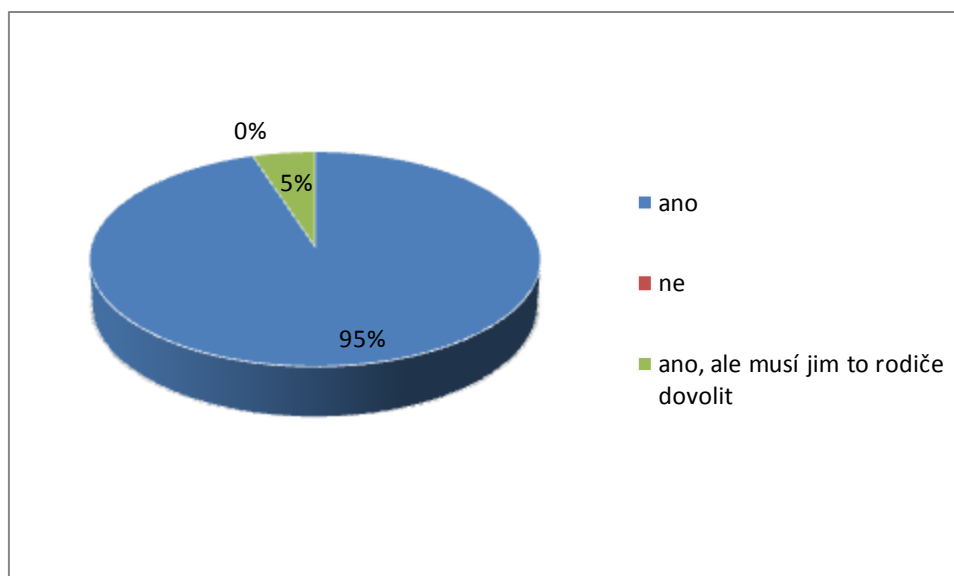

Zdroj: Vlastní výzkum

Vyhodnocení otázky 19

Na otázku zda mohou děti vyjadřovat svobodně své názory, odpovídali respondenti takto: ano 19 pedagogů (95 %) – správná odpověď, ne nezvolil nikdo (0 %) a ano, ale musí jim to rodiče dovolit, vybral jediný dotázaný (5 %).

Graf 6 – Svobodné vyjadřování názorů dětí (v %)

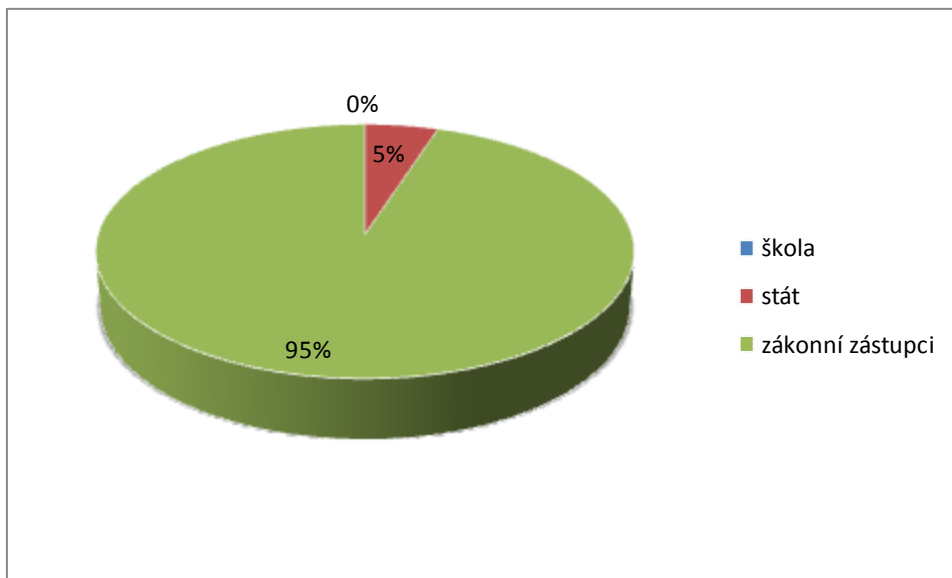

Zdroj: Vlastní výzkum

Vyhodnocení otázky 20

Kdo zodpovídá za výchovu dítěte, byla další uzavřená otázka. Z 3 možností zvolil stát 1 respondent (5 %), školu žádný respondent (0 %) a správnou odpověď zákonní zástupci označilo 19 respondentů - 95 %.

Graf 7 – Kdo je zodpovědný za výchovu dítěte (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

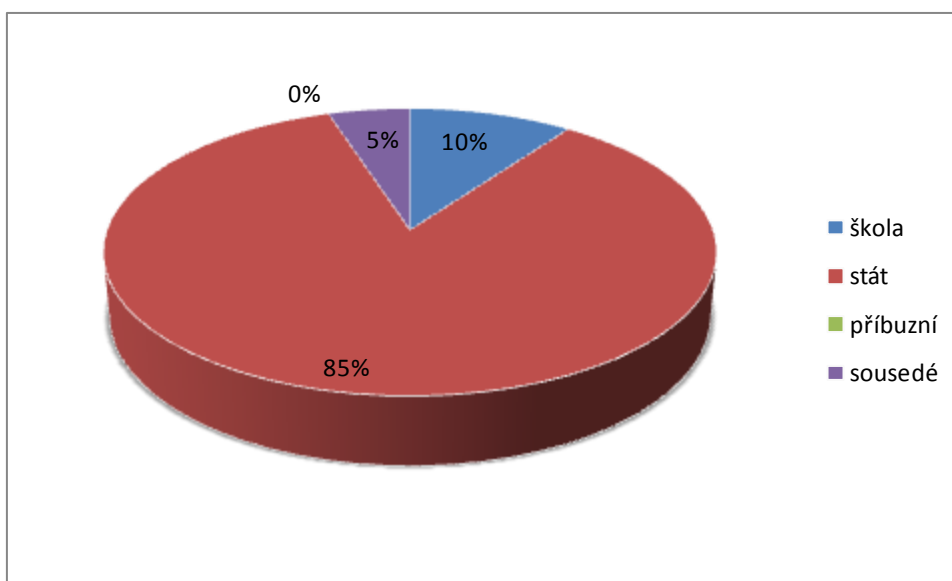
Vyhodnocení otázky 21

Zde měli respondenti vypsát, před čím má být dítě chráněno. Jelikož šlo o otázku otevřenou a pedagogové měli širokou škálu odpovědí, zvolila jsem pro grafické znázornění, zda učitelé tuto otázku zodpověděli správně (17 respondentů - 85 %) nebo špatně (3 dotazovaní - 15 %). Mezi správné odpovědi uváděli: tělesné a duševní násilí, etnické pronásledování, hospodářské vykořisťování, užívání návykových látek, unášení, prodávání, ponižování, šikana, trýznění, zneužívání, diskriminace, zanedbávání, zasahování do soukromého života, trestání, pracím škodlivé informace, následky ozbrojených konfliktů, podvýživou, pornografií a další podobné odpovědi. Mezi špatné odpovědi patřilo: infekční onemocnění, nemoci a lidmi.

Vyhodnocení otázky 22

Další uzavřená otázka se ptala na to, kdo je povinen pomáhat rodičům k zajištění přiměřené životní úrovně pro celkový rozvoj dítěte. Správně odpovědělo 17 pedagogů (85 %), že rodičům pomáhá stát. Zbylé možnosti škola, příbuzní a sousedé určili 2 (10 %), nikdo (0 %) a 1 respondent (5 %).

Graf 8 – Kdo pomáhá rodičům k zajištění životní úrovně dítěte (v %)

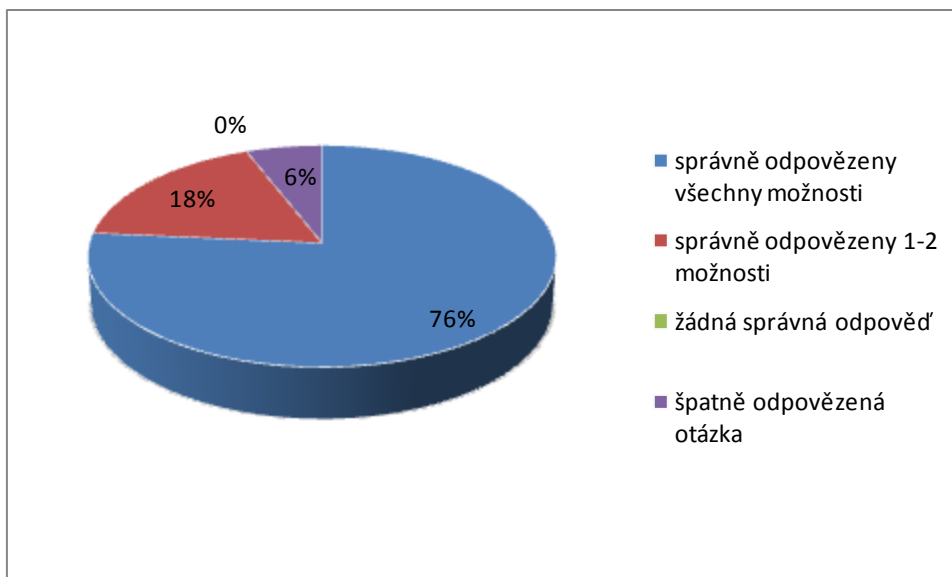

Zdroj: Vlastní výzkum

Vyhodnocení otázky 23

Na tuto uzavřenou otázku bylo možno odpovědět více správnými odpověďmi. Z 5 možností (právo na sociální zabezpečení, právo na volný čas, právo nenavštěvovat školu, právo na zapojení do ozbrojeného konfliktu a právo na svobodu myšlení) byly 3 správné (právo na sociální zabezpečení, právo na volný čas a právo na svobodu myšlení). Pro vyhodnocení se správné a špatné odpovědi odčítaly, a podle toho byly stanoveny okruhy odpovědí. Správně odpovězeny všechny možnosti zvolilo 13 respondentů (76 %), správně odpovězeny 1-2 možnosti vybralo 6 respondentů (18 %), žádnou správnou odpověď nezvolil nikdo a špatně odpověděl 1 respondent (6 %).

Graf 9 – Práva, která upravuje Úmluva o právech dítěte (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

Vyhodnocení otázky 24

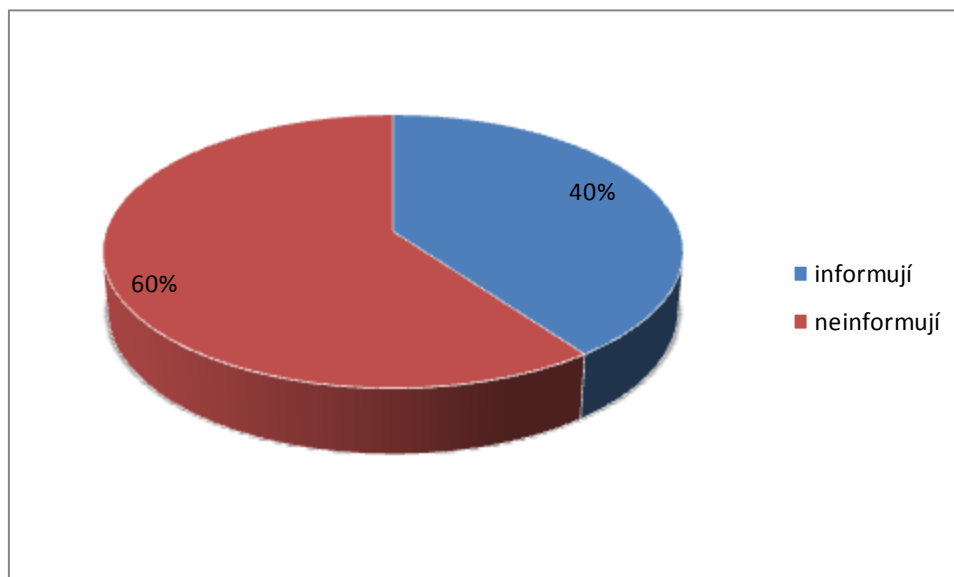
Poslední otevřená otázka byla dobrovolná. Tuto možnost využili 3 dotazovaní. Zde mohli vyjádřit svůj názor k dané problematice. Respondenti napsali: „společně s právy je nutné dětem neustále připomínat i povinnosti“, „myslím si, že s dětmi na prvním stupni není důležité o Úmluvě o právech dítěte mluvit, ale je důležité je s nimi žít a prožívat“ a „cílem informovanosti dětí s Úmluvou o právech dítěte je pro mne důležité, že lépe vzájemně naslouchají, snaží se si porozumět, jsou více tolerantní (k sobě samému, rodičům, pedagogům, starším lidem apod.), uvědomují si svoje práva, ale i povinnosti; tvoříme si „Chartu třídy“ a průběžně doplňujeme během roku; děti jsou poučeny o úloze „Linky bezpečí“.

Informovanost prováděná pedagogy

Kritéria hodnocení dotazníku pro pedagogy byla následující. Když pedagog odpověděl záporně na otázku 7 nebo pokud zodpověděl 3 otázky, týkající se zkoumané problematiky, nesprávně byl dotazník posouzen, že pedagog nedostatečně informuje. Určená hranice pro splnění hypotézy H3 byla 50% nesprávně zodpovězených

dotazníků. Ze 100% - 20 dotazníků, zodpovědělo 12 respondentů (60 %) nesprávně a 8 (40 %) správně.

Graf 10 – Informovanost prováděná pedagogy (v %)

Zdroj: Vlastní výzkum

5 Diskuze

V bakalářské práci jsem se snažila zmapovat informovanost ve veřejnosti o Úmluvě o právech dítěte, a zda pedagogové informují žáky o Úmluvě o právech dítěte.

Cílem vytvoření dotazníku bylo zjistit, jak jsou laici vybaveni informacemi o problematice Úmluva o právech dítěte, především jejími právy.

V dotazníku byly uvedeny otázky zaměřené na znalost obecných faktů o vzniku Úmluvy o právech dítěte a následné přijetí Českou republikou. Byli zvoleni občané 2 měst Blatná a Strakonice. Tato města jsem stanovila z důvodu, že sama jsem občanem města Blatná a Strakonice byly jejím okresním městem. Byly stanoveny 2 hypotézy. První hypotéza zněla: ***Laická veřejnost je nedostatečně informovaná o Úmluvě o právech dítěte.*** Pro potvrzení či vyvrácení této hypotézy byly v dotazníku položeny otázky (otázka 7 - 18 a 20), které se vztahovaly k problematice informovanosti veřejnosti o Úmluvě o právech dítěte. Pro tuto hypotézu byly dotazníky z obou měst vyhodnocovány společně. Hodnotící kritéria pro H1 byla, že odpovědi na polovinu uzavřených a jednu otevřenou otázku jsou nesprávné. Určená hranice pro splnění hypotézy H1 byla 50% nesprávně zodpovězených dotazníků. Výsledky dotazníkového šetření - 26 respondentů (26 %) je informováno a 74 respondentů (74 %) má nedostatečné informace o Úmluvě o právech dítěte. Tato hypotéza byla potvrzena.

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že veřejnost nedokáže definovat Úmluvu o právech dítěte. Definice dle Lopatky je následující: „Úmluva o právech dítěte je první celosvětovou a multilaterální mezinárodní smlouvou, která obecně – přestože nikoli zevrubně a detailně – stanovuje mezinárodně uznávaná práva dítěte jako lidské bytosti. Pojímá lidská práva způsobem adekvátním speciálním potřebám dítěte. A navíc je Úmluva právně závazná pro státy, které ji ratifikovali.“ (12)

Velice zajímavé bylo zjištění, že respondenti ač uvedli, že Úmluva o právech dítěte existuje, tak ji již nedokázali vlastními slovy definovat. Jen 28 % dotázaných dokázalo přibližně odpovědět. Nejčastější správnou odpovědí bylo, že je to soubor práv dítěte.

Další zajímavostí bylo, že poměrně velká část respondentů 32 % uvádělo, že Úmluva o právech dítěte upravuje nejen práva, ale i povinnosti. V poslední otázce

dotazníku měli možnost respondenti vyjádřit svůj názor na problematiku a zde několik dotázaných napsalo, že se musí dětem neustále připomínat, že kromě práv mají i povinnosti.

Otázku číslo 19 jsem zařadila, abych zjistila, kdo podle respondentů by měl dítě o Úmluvě o právech dítěte poučit. Podle naprosté většiny by to měla udělat škola, kterou dítě navštěvuje. Můj osobní názor je, že dítě má poučit především jeho vlastní rodina, měla by jej informovat již od útlého věku a ne čekat, až dítě začne chodit do školy. Přece svá práva má každý již od narození, tak nevidím důvod, proč to oddalovat. Respondenti možná školu volili z důvodu, že oni sami o Úmluvě o právech dítěte mnoho neví a místo toho, aby si o ní něco málo zjistili, tak raději to přenechají na škole, kde předpokládají, že učitelé jejich děti řádně poučí.

Druhá hypotéza zněla: ***Informovanost veřejnosti v malém městě je nižší než informovanost ve velkém městě.*** Pro potvrzení či vyvrácení této hypotézy byl použit stejný dotazník jako u první hypotézy a také i stejné otázky otázka (7 - 18 a 20), ale s tím, že respondenti byli rozděleni do stejně velkých skupin podle toho, ve kterém městě mají bydliště. První skupinu tvořili občané města Blatná a druhou skupinu občané města Strakonice. Hodnotící kritéria u H2 byla stejná jako u H1 za nedostatečně informované občany byli považováni ti, kteří odpověděli na polovinu uzavřených otázek a jednu otevřenou otázku špatně. Výzkum v městě Blatná dopadl zjištěním, že 11 respondentů (22 %) je informováno a 39 respondentů (78 %) má nedostatečné informace o Úmluvě o právech dítěte a výsledky ve městě Strakonice byly, 15 respondentů (30 %) je informováno a 35 respondentů (70 %) má nedostatečné informace. Tato hypotéza byla rovněž potvrzena.

Při porovnávání výsledků těchto dvou skupin nebyly zjištěny žádné markantní rozdíly v odpovědích. Na otázky také odpovídali v podobných poměrech. Ale přesto celkové výsledky zda, jsou občané města Strakonice více informováni než obyvatelé města Blatná, vyšli ve prospěch občanů města Strakonice, byť pouze o 8 %.

Profesor Dunovský (6) hodnotil zprávu Výboru OSN pro dětská práva o implementaci Úmluvy o právech dítěte a vyzdvihl, že česká společnost jak laická, tak i odborná má nedostatky. Musím jen souhlasit, protože když jsem rozdávala dotazníky, tak mi na ně mnoho lidí nechtělo odpovídat, protože vůbec netuší, že Úmluva o právech

existuje a tudíž nevědí, že děti mají nějaká státem garantovaná práva. Většina dotazníků, které jsem musela vyřadit, obsahovala sdělení: na co by měli mít děti nějaká extra práva a jediné co musí je poslouchat rodiče a dospělé.

Poslední třetí hypotéza zněla: *Pedagogové nedostatečně informují žáky o Úmluvě o právech dítěte*. Pro potvrzení či vyvrácení této hypotézy byly v dotazníku položeny otázky (otázka 13 - 22 a 23), které se vztahovaly k problematice informovanosti o Úmluvě o právech dítěte a otázky (7 - 11 a 12), které zjišťovaly, zda učitelé informují a kdy dětem poskytují tyto informace. Pro tuto hypotézu byl vypracován jiný dotazník, ale otázky na zjištění informovanosti o Úmluvě o právech dítěte byly shodné s otázkami z předchozího dotazníku. Kritéria pro hodnocení H3 byla: záporné zodpovězení otázky 7 nebo když při kladné odpovědi nesprávně odpověděl na 3 otázky, týkající se zkoumané problematiky. V těchto případech byl dotazník vyhodnocen jako nedostatečný. Určená hranice pro splnění hypotézy H3 byla 50% nesprávně zodpovězených dotazníků. Ze 100% - 20 dotazníků, zodpovědělo 12 respondentů (60 %) nesprávně a 8 (40 %) správně. Tato hypotéza byla také potvrzena.

Zajímavé bylo zjištění, kde na otázku ve kterém roce vstoupila Úmluva o právech dítěte v platnost v České republice, odpovědělo nejvíce pedagogů (60 %), že v roce 1989. U této otázky lze velmi dobře vyvodit správný rok 1993, protože před tím Česká republika jako samostatný celek neexistovala.

Pedagogové na většinu otázek odpověděli správně, ale vždy se našlo několik výjimek, jež zvolilo, pro mne nepochopitelnou variantu.

Další zajímavostí je, když pedagogové odpověděli, že informují žáky o jejich právech, měli správně zodpovězeny skoro všechny otázky, ale přesto se našla jedna výjimka. Jedna pedagožka, sice odpověděla, že žáky informuje o Úmluvě o právech dítěte, ale dokázala zodpovědět jen 3 otázky, které se vztahovaly k problematice informovanosti o Úmluvě o právech dítěte, správně. Proto jsem ji hodnotila, jako nedostatečně informující své žáky o Úmluvě o právech dítěte, neboť ona sama neví, jaká mají děti práva, proto nemůže dostatečně správně informovat další jedince.

Naproti tomu také jen jedna pedagožka je zářným příkladem, jak by toto informování mělo probíhat. Neprobírá s dětmi Úmluvu jen v nějakém určitém předmětu, ale hovoří o ní ve všech předmětech, které učí. Protože je třídní učitelkou,

zavedla pro své žáky „Chartu práv“, kterou společně rozvíjejí, a hovoří o ní vždy, když nastane nějaká situace, která se týká práv dítěte. Podle mého názoru by takto měla probíhat výuka, při níž se má dítě seznámit se svými právy.

6 Závěr

Bakalářská práce poukazuje na problematiku informovanosti ve veřejnosti o Úmluvě o právech dítěte a na to, zda pedagogové na základní škole informují žáky o jejich právech, pramenících z této Úmluvy.

Prvním cílem práce bylo zmapování informovanosti o Úmluvě o právech dítěte ve veřejnosti. Druhý cíl bylo zjištění, zda jsou občané většího města (Strakonice) více informováni než-li občané menšího města (Blatná) o Úmluvě o právech dítěte. Posledním třetím cílem této práce bylo vyzkoumat, zda pedagogové na základní škole dostatečně informují své žáky o Úmluvě o právech dítěte.

V souladu s cíli práce byly stanoveny tyto hypotézy:

H1: Laická veřejnost je nedostatečně informovaná o Úmluvě o právech dítěte.

H2: Informovanost veřejnosti v malém městě je nižší než informovanost ve velkém městě.

H3: Pedagogové nedostatečně informují žáky o Úmluvě o právech dítěte.

Potvrzeny byly všechny tři hypotézy, proto se domnívám, že cíle bakalářské práce byly splněny. Odpovědi na klíčové otázky jsou: Kým byla Úmluva o právech dítěte přijata v platnost? – OSN; Kdy vstoupila Úmluva o právech dítěte v platnost v České republice? – 1993; Myslíte si, že je povinné dodržovat Úmluvu o právech dítěte? – ano; Co je vše upraveno v Úmluvě o právech dítěte? – práva dítěte; Které z uvedených práv není obsaženo v Úmluvě o právech dítěte? – dětská práce; Myslíte si, že Úmluva o právech dítěte upravuje i děti z menšin a děti uprchlíků? – ano; Mohou děti svobodně vyjadřovat své názory? – ano; Kdo zodpovídá za výchovu dítěte? – zákonní zástupci; Kdo je povinen pomoci rodičům při zajištění přiměřené životní úrovně pro celkový rozvoj dítěte? – stát; Jaká další práva Úmluva o právech dítěte upravuje? - právo na sociální zabezpečení, právo na volný čas a právo na svobodu myšlení.

Výzkumem se podařilo zjistit, že respondenti vědí, Úmluva o právech dítěte existuje, ale již nevědí, co ve skutečnosti obsahuje.

U pedagogů je zarážející, že se domnívají, pokud nejsou třídními učiteli anebo nevyučují příslušný předmět, kde se má o dětských právech hovořit, není zapotřebí, aby žákům o Úmluvě o právech dítěte potažmo o jejich právech vykládali.

Doporučení vyplývající z této práce jsou, stát by měl začít širokou veřejnost více informovat. K tomuto účelu by mohla proběhnout celorepubliková osvěta, za pomoci letáků, besed rodičů s jejich dětmi, interaktivních her pro děti, televizních spotů, provádět besedy pro těhotné ženy, zavést na pedagogických fakultách předmět o dětských právech, aby budoucí učitelé měli dostatečné povědomí a především zařadit povinně do výuky na základních školách poučení o dětských právech, vyplývající z Úmluvy o právech dítěte.

7 Seznam použitých zdrojů

- 1) BŮŽEK, A., MICHALÍK, J. *Informatorium (nejen) o právech dítěte se zřetelem k otázkám výchovy a vzdělávání*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000. ISBN 80-244-0054-5
- 2) CASAS, F., SAPORITI, A., et al. Children's Rights From the Point of View of Children, their Parents and their Teachers: A Comparative Study between Catalonia and Molise. *The International Journal of Children's Rights*. 2006, 14.p. 1-75. ISSN 0927-5568
- 3) CRC. *Committee on the rights of the child*. [online]. [cit. 2010-03-07]. Dostupné z:
[http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/898586b1dc7b4043c1256a450044f331/cbb6cacbde72d4a0c1256c0900265df6/\\$FILE/G0242621.pdf](http://www.unhchr.ch/tbs/doc.nsf/898586b1dc7b4043c1256a450044f331/cbb6cacbde72d4a0c1256c0900265df6/$FILE/G0242621.pdf)
- 4) CRIN. *Czech Republic: Child Rights References in the Reports of the Working Group of the Universal Periodic Review*. [online]. [cit. 2010-04-03]. Dostupné z: <http://www.crin.org/resources/infoDetail.asp?ID=17677&flag=report>
- 5) DAVID, R. *Práva dítěte: Úmluva o právech dítěte a její charakteristika, Mezinárodní ochrana práv dítěte a některé další dokumenty, Rodina a základy rodinného práva*. 1. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1999. 175 s. ISBN 80-7182-076-8
- 6) DUNOVSKÝ, J. *Problematika dětských práv a komerčního sexuálního zneužívání dětí u nás a ve světě*. 1. vyd. Praha: Grada, 2005. 251 s. ISBN 80-247-1201-6 : 249.00
- 7) DUNOVSKÝ, J. Úmluva o právech dítěte a práva děti v České republice. In *Dětské práva v praxi: Sborník příspěvků z 1. mezinárodní konference o dětských právech Třeboň 29. – 30. května 2002*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2002. s. 5 – 15. ISBN 80-7040-606-2

- 8) HEJČ, K. Lidská práva, práva dítěte, základní životní potřeby a sociálně ekologický model. *Kontakt* [online]. 2005, ročník 7. číslo 1-2 [cit. 2009-11-08]. Dostupné z: <http://www.zsf.jcu.cz/struktura/utvary/edicni-oddeleni/periodika/kontakt/jednotliva-cisla-casopisu-kontakt-podle-rocniku/kontakt05/>. ISSN: 1212-4117
- 9) *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*. Fully revise edition Geneva: UNICEF, 2002. 762 s. ISBN 92-806-3782-2
- 10) JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-535-0
- 11) JELÍNKOVÁ, R. *Výbor OSN pro práva dětí kritizoval naplňování dětských práv v České republice* [online]. [cit. 2010-03-07]. Dostupné z: <http://www.llp.cz/cz/tiskove-zpravy/vybor-osn-pro-prava-deti-kritizoval-naplnovani-detskych-prav-v-ceske-republice-z20>
- 12) KOVAŘÍK, J. et. al. *Dětská práva, právní povědomí, participace dětí a sociální služby*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2001. ISBN -80-7040-531-7
- 13) KOVAŘÍK, J. *Právní povědomí a vnímání práva u školních dětí*. [online]. [cit. 2008-07-05]. Dostupné z: http://www.detskaprava.cz/soubory/pravni_povedomi_u_skolnich_deti.pdf
- 14) NOVOTNÁ, V. *Sociálně právní ochrana dětí*. 1. vyd. Praha: Institut pro místní správu, 2001.
- 15) NOVOTNÁ, V., FEJT, V. *Sociálně-právní ochrana dětí*. 1. vyd. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2009. ISBN 978-80-86723-77-8
- 16) *Občanský zákoník*. [online]. [cit. 2010-03-03]. Dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcanzak/cast1.aspx>
- 17) ONDRÁČKOVÁ, J. *Co je Úmluva o právech dítěte*. Praha: Český helsinský výbor, 1996. ISBN 80-902393-0-7
- 18) *Práva dítěte v dokumentech*. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (Autorský zákon) č.121/2000 Sb. Praha: Themis, 1999. ISBN 80-8521-56-7

- 19) *Práva dětí – teorie a praxe*. [online]. [cit. 2010-03-07]. Dostupné z: www.detskaprava.cz/rodic/download/prava_deti.pdf
- 20) *Slabikář dětských práv*. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (Autorský zákon) č.121/2000 Sb. 1. vyd. Praha: Nadace Naše dítě, 2001. ISBN 80-238-7806-9
- 21) ŠILHÁNOVÁ, L. *Besedy o lidských právech*. 1. vyd. Praha: Český helsinský výbor a Nadace charty 77, 1999. ISBN 80-902393-7-4
- 22) ŠPECIÁNOVÁ, Š. *Sociálně-právní ochrana dětí*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2007. ISBN 978-80-86991-27-6
- 23) *Úmluva o právech dítěte*. [online]. [cit. 2010-02-16]. Dostupné z: <http://www.amnesty.cz/vychova/dokument.php?idPart=1&idPg=6>
- 24) *Úmluva o právech dítěte* [online]. [cit. 2010-03-23]. Dostupné z: <http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=34&zp=17>
- 25) *Úmluva o právech dítěte*. [online]. [cit. 2010-03-07]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/umluva-o-pravech-ditete.pdf>
- 26) VELEMÍNSKÝ, M. a kol. *Vybrané kapitoly z pediatrie*. 6. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2009. 178 s. ISBN 80-7394-182-6
- 27) *Velký sociologický slovník I. svazek A – O*. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (Autorský zákon) č.121/2000 Sb. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-169-1
- 28) VOTAVOVÁ, J. et. al. *Mami, tati, znáš má práva?: Malá publikace o Úmluvě o právech dítěte*. Praha: Česká rada dětí a mládeže, 2008.
- 29) VURM, V. a kol. *Vybrané kapitoly z veřejného a sociálního zdravotnictví*. 1. vyd. Praha: Manus, 2004. 100 s. ISBN 80-86571-07-6
- 30) *Výbor pro práva dítěte: Ochrana českých dětí je na dobré úrovni, je však stále co zlepšovat*. [online]. [cit. 2010-03-07]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=937>

8 Klíčová slova

- Úmluva o právech dítěte
- informovanost
- veřejnost
- dítě

9 Přílohy

Seznam příloh:

Příloha č. 1 – Dotazník pro občany

Příloha č. 2 – Dotazník pro pedagogy

Příloha č. 1

Dotazník

Jmenuji se Eliška Kolínová. Jsem studentkou Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Na této fakultě studuji obor Rehabilitační-psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory. Chtěla bych Vás poprosit o vyplnění tohoto dotazníku, který bude podkladem pro mou bakalářskou práci na téma „Úmluva o právech dítěte – monitoring informovanosti ve veřejnosti“. Dotazník si, prosím, nejprve pozorně přečtete a následně u každé otázky vyberte jednu odpověď a označte ji, anebo napište Vaši odpověď.

Dotazník je zcela **anonymní**.

1. Pohlaví:

a) muž

b) žena

2. Kolik je Vám let?

.....

3. Vaše bydliště je v:

a) Blatná

b) Strakonice

c) jiné (*prosím napište i pod které město z předešlých patří*)

.....

4. Jaká je vaše profese?

.....

5. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
- a) ZŠ
 - b) SOU
 - c) SŠ
 - d) VOŠ
 - e) VŠ
6. Máte děti?
- a) ano
 - b) ne
7. Existuje Úmluva o právech dítěte?
- a) ano
 - b) ne
8. Kým byla Úmluva o právech dítěte přijata v platnost?
- a) UNICEF
 - b) OSN
 - c) Evropská unie
9. Kdy vstoupila Úmluva o právech dítěte v platnost v České republice?
- a) 1968
 - b) 1989
 - c) 1993
10. Myslíte si, že je povinné dodržovat Úmluvu o právech dítěte?
- a) ano
 - b) ne
 - c) nevím

11. Jak, byste definovali Úmluvu o právech dítěte?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

12. Co je vše upraveno v Úmluvě o právech dítěte?

- a) práva dítěte
- b) povinnosti dítěte
- c) práva a povinnosti dítěte
- d) žádná z uvedených možností

13. Které z uvedených práv není obsaženo v Úmluvě o právech dítěte?

- a) právo na vlastní jméno
- b) ochrana soukromí
- c) dětská práce

14. Myslíte, si že Úmluva o právech dítěte upravuje i děti z menšin a děti uprchlíků?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

15. Mohou děti svobodně vyjadřovat své názory?

- a) ano
- b) ne
- c) ano, ale musí jim to rodiče dovolit

16. Kdo zodpovídá za výchovu dítěte?

- a) škola
- b) stát
- c) zákonní zástupci

17. Dítě má právo být chráněno před (*prosím vypište*):

.....

.....

.....

.....

.....

18. Kdo je povinen pomoci rodičům při zajištění přiměřené životní úrovně pro celkový rozvoj dítěte?

- a) škola
- b) stát
- c) příbuzní
- d) sousedé

19. Kdo by měl podle Vás o Úmluvě o právech dítěte dítě poučit?

.....

.....

.....

.....

20. Jaká další práva Úmluva o právech dítěte upravuje? (*může být i více správných odpovědí*)

- a) právo na sociální zabezpečení
- b) právo na volný čas
- c) právo nenavštěvovat školu
- d) právo na zapojení do ozbrojeného konfliktu
- e) právo na svobodu myšlení

21. Zde je prostor na Vaše případné vyjádření

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Děkuji Vám za Váš čas a vyplnění dotazníku

Příloha č. 2

Dotazník pro pedagogy

Jmenuji se Eliška Kolínová. Jsem studentkou Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Na této fakultě studuji obor Rehabilitační-psychosociální péče o postižené děti, dospělé a seniory. Chtěla bych Vás poprosit o vyplnění tohoto dotazníku, který bude podkladem pro mou bakalářskou práci na téma „Úmluva o právech dítěte – monitoring informovanosti ve veřejnosti“. Dotazník si, prosím, nejprve pozorně přečtete a následně u každé otázky vyberte jednu odpověď a označte ji, anebo napište Vaši odpověď.

Dotazník je zcela *anonymní*.

1. Pohlaví:
 - a) muž
 - b) žena
2. Kolik je Vám let?
.....
3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
 - a) ZŠ
 - b) SOU
 - c) SŠ
 - d) VOŠ
 - e) VŠ
4. Máte děti?
 - a) ano
 - b) ne

5. Jaký předmět vyučujete a na jakém stupni?

.....

6. Jste třídní pedagog?

a) ano

b) ne

7. Informujete žáky o Úmluvě o právech dítěte?

a) ano

b) ne *(při této odpovědi neodpovídejte na otázky 8 - 12)*

8. Ve kterém ročníku informujete o Úmluvě o právech dítěte?

.....

9. Při jakém předmětu nebo jakých předmětech informujete o Úmluvě o právech dítěte?

.....
.....
.....

10. Kolik času věnujete probrání Úmluvy o právech dítěte?

.....

11. Odkud čerpáte podkladové materiály k výuce o Úmluvě o právech dítěte?

.....
.....
.....
.....

12. Rozumí žáci Úmluvě o právech dítěte z vašeho výkladu?

a) ano

b) ne

13. Kým byla Úmluva o právech dítěte přijata v platnost?

- a) UNICEF
- b) OSN
- c) Evropská unie

14. Kdy vstoupila Úmluva o právech dítěte v platnost v České republice?

- a) 1968
- b) 1989
- c) 1993

15. Myslíte si, že je povinné dodržovat Úmluvu o právech dítěte?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

16. Jak, byste definovali Úmluvu o právech dítěte?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

17. Co je vše upraveno v Úmluvě o právech dítěte?

- a) práva dítěte
- b) povinnosti dítěte
- c) práva a povinnosti dítěte
- d) žádná z uvedených možností

18. Které z uvedených práv není obsaženo v Úmluvě o právech dítěte?

- a) právo na vlastní jméno
- b) ochrana soukromí
- c) dětská práce

19. Mohou děti svobodně vyjadřovat své názory?

- a) ano
- b) ne
- c) ano, ale musí jim to rodiče dovolit

20. Kdo zodpovídá za výchovu dítěte?

- a) škola
- b) stát
- c) zákonní zástupci

21. Dítě má právo být chráněno před (*prosím vypište*):

.....
.....
.....
.....
.....

22. Kdo je povinen pomoci rodičům při zajištění přiměřené životní úrovně pro celkový rozvoj dítěte?

- a) škola
- b) stát
- c) příbuzní
- d) sousedé

23. Jaká další práva Úmluva o právech dítěte upravuje? (*může být i více správných odpovědí*)

- a) právo na sociální zabezpečení
- b) právo na volný čas
- c) právo nenavštěvovat školu
- d) právo na zapojení do ozbrojeného konfliktu
- e) právo na svobodu myšlení

24. Zde je prostor na Vaše případné vyjádření

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Děkuji Vám za Váš čas a vyplnění dotazníku